Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD-11187

[Total No. of Pages : 4

[6464]-201

S.Y. B.A. (SODL)

AECC-I : ENVIRONMENTAL STUDIES - I (Compulsory)

(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **A) Attempt the following fill in the blanks : [4]**

i) Nature of environmental studies is _________.
  a) static & multidisciplinary
  b) only multidisciplinary
  c) dynamic & multidisciplinary
  d) only static

ii) _________ plant is dominant in estuarian ecosystem.
  a) Mangrooves b) Orchids
  c) Bromeliods d) Lichens

iii) ________ percent energy (Electric) is prepare from coal in India.
  a) 40 percent b) 30 percent
  c) 65 percent d) 35 percent

iv) "An _________ is a plant animal or other organism that facing high risk of extinction".
  a) Extinct species b) Endangered species
  c) High risk species d) Mutant species

B) Answer any three of the following questions in short : [6]

i) Write the scope of environmental studies.

ii) Write a note on forest ecosystem.

iii) What is soil erosion.

iv) Give an account on biodiversity hot spot.

P.T.O.

***Q2)* Answer any three of the following questions :** **[15]**

a) Explain the concept of sustainable development.

b) Describe the "energy flow in the ecosystem."

c) Define renewable resources. Explain the renewable resources in detail.

d) Give an account on "threats to biodiversity".

e) What is land resource. Write the utilities of land resource.

***Q3)* Attempt any one of the following questions :** **[10]**

a) Describe the aquatic ecosystem with examples.

b) Write a essay on use and misuse of water resources.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 3]

PD-11187

[6464]-201

S.Y. B.A. (SODL)

AECC-I : ENVIRONMENTAL STUDIES - I (Compulsory)

(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 35*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) अ) पुढील रिकाम्या जागा भरा : **[4]**

i) पर्यावरण आभ्यासाचे स्वरुप .... आहे.

अ) स्थिर व आंतर विद्याशाखीय

ब) फक्त आंतरविद्याशाखीय

क) गतिमान व आंतरविद्याशाखीय

ड) फक्त स्थिर

ii) .... या वनस्पती खाडी परिसंस्थेमध्ये प्रमुख आहेत.

अ) खारफुटी ब) फुल वनस्पती

क) ब्रोमेलियासी वनस्पती ड) दगडफुल वनस्पती

iii) भारतात .... टक्के ऊर्जा (विद्युत) ही कोळश्यापासुन तयार केली जाते.

अ) 40 टक्के ब) 30 टक्के

क) 65 टक्के ड) 35 टक्के

iv) प्राणी, वनस्पती व इतर किटक जे नामशेष होण्याच्या मार्गावरती आहेत त्यांना .... असे म्हणतात.

अ) लुप्त प्रजाती ब) लुप्तप्राय प्रजाती

क) अती धोकादायक प्रजाती ड) उत्परिवर्तीत प्रजाती

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा : **[6]**

i) पर्यावरण अभ्यासाची व्याप्ती लिहा.

ii) वन परिसंस्थेवर टीप लिहा.

iii) मृदा धुप म्हणजे काय?

iv) जैवविविधता स्थळ यावर इतीवृत्त द्या.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे द्या : **[15]**

अ) शाश्वत विकास संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) ‘परिसंस्थेतील ऊर्जा वहन’ वर्णन करा.

क) पुर्ननविकरणीय साधन संपत्तीची व्याख्या करा. पुर्ननविकरणीय साधन संपत्ती स्पष्ट करा.

ड) ‘‘परिसंस्थेचे धोके’’ इतीवृत्त लिहा.

इ) भू–साधन संपत्ती म्हणजे काय भू–साधन संपत्तीचे उपयोग लिहा.

प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांची उत्तर लिहा : **[10]**

अ) जल परिसंस्था उदाहरणासहीत वर्णन करा.

ब) पण्याचा उपयोग व गैरपयोग यावर सविस्तर चर्चा करा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : [ ]

PD11188

[Total No. of Pages : 2

[6464]-202
S.Y.B.A. (SODL)
ENGLISH
CC-A-I : Compulsory English - I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) A) Attempt the following: **[6×1=6]**

a) Children broke the glass pane. (Change it into Passive voice)

b) He will finish the work in a week. (Change it into Passive voice)

c) The Auditors checked the college accounts. (Change it into Passive voice)

d) Mohan said, 'Please give me two coloured pencil'. (Change it into indirect speech)

e) I like watching movies. (Change it into negative)

f) John works at pharmacy. (Change it into negative)

B) Answer any three of the following questions in short: **[3×2=6]**

a) Which are the themes elaborated in '*The Verger*'?

b) What is the storyline of '*The Homecoming*'?

c) How does the poet describe the bride?

d) Who was Chief Seathl?

Q2) Answer any five of the following questions in short: **[5×4=20]**

a) Briefly discusses how the manager surprised in '*The Verger*'.

b) Discuss Phatik's experience at new school?

c) How was Phatik treated at his uncle's house by his aunt?

d) What are the themes explored in '*The Verger*'.

e) Summerise '*A Simple Philosophy*' in your own words.

f) Discuss the significance of the lines "Mother, the holidays have come, from *The Home Coming*".

P.T.O.

Q3) Write notes on any three of the following: **[3×6=18]**

a) Write a critical appreciation of the poem '*The Palanquin Bearers*'.

b) Examine the use of imagery in the Palanquin Bearers by Sarojini Naidu.

c) What are the themes used '*On the Grasshopper and the Cricket*'?

d) Explain how Hopkins has displayed beauty of nature in his poetry '*Pied Beauty*'?

e) Explain the use of imagery in the poem '*The Palanquin Bearers*'.

Q4) Attempt any two of the following questions: **[2×10=20]**

a) Discuss the qualities of a good leader.

b) What is Soft skill? Discuss various soft skills.

c) Discuss how communication skills are important in our professional life.

☼ ☼ ☼

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. : [ ]

PD-11189

[Total No. of Pages : 2

[6464]-203
S.Y.B.A. (SODL)
ENGLISH
EC - 1 : English Communication - I
(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 35*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **A) Attempt the following.** **[4 × 1 = 4]**

a) Define communication.

b) What are the three nodes of the triangle in Westley and MacLean model?

c) Who has used the term 'Gatekeeping 'initially?

d) What is 'Decoding'?

B) Answer any three of the following questions in short: **[3 × 2 = 6]**

a) What is upward communication?

b) Define Lateral communication?

c) What is non-verbal communication?

d) What is monologue?

Q2) **Answer any three of the following questions :** **[3 × 5 = 15]**

a) Discuss the modes of communication.

b) Write a short note on 'Grapevine Communication'.

c) Explain the noise barriers.

d) What are the advantages of group discussion?

e) Explain the different types of interviews.

Q3) **Attempt any one of the following questions :** **[1 × 10 = 10]**

a) Explain the different types of communication.

b) Explain in detail the psychological barriers in communication.

♣ ♣ ♣

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD-11190

[Total No. of Page : 1

[6464]-204
S.Y. B.A. (SODL)
मराठी (MARATHI)
MIL1-I : मराठी भाषिक संज्ञापनकौशल्ये
(2019 Pattern) (Semester - III)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 35*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) अ) खालील रिकाम्या जागा भरा. **[4]**

i) भाषा ही एक .... संस्था आहे.

ii) प्रसारमाध्यमे ही जगाचे दर्शन घडवणारी .... आहे.

iii) फेसबुक हे सोशल नेटवर्किंक .... आहे.

iv) ब्लॉग हे एक ऑनलाईन जर्नल किंवा माहिती देणारी .... वेबसाईट आहे.

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[6]**

i) व्यक्तिमत्त्व विकासात कोणत्या घटकांचा समावेश होतो?

ii) बातमीचे सहा 'क' कार लिहा.

iii) सुरवातीची प्रसारमाध्यमे कोणती?

iv) लोकशाहीचा चौथा खांब कोणाला म्हटले जाते?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[15]**

अ) श्रवणकौशल्य सुधारण्याचे उपाय लिहा.

ब) प्रसारमाध्यमाची तत्त्वे लिहा.

क) उलटा पिरॅमिडची रचना लिहा.

ड) माहितीपट निर्मितीचे हेतू लिहा.

इ) ट्विटरचे फायदे लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तरे लिहा. **[10]**

अ) व्यक्तिमत्व विकासात भोषेच स्थान स्पष्ट करा.

ब) फेसबुक या माध्यमाबद्दल माहिती लिहा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD11191

[Total No. of Pages : 1

[6464]-205
S.Y.B.A. (SODL)
HINDI(हिंदी)
MIL2-I : हिंदी भाषा शिक्षण-I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester-III)

समय *: 2* घंटे*]* *[* पूर्णांक *: 35*

सूचनाएँ : *1)* सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर दिए गए अंक प्रश्न के पुर्णांक हैं।

प्र.1) अ) निम्नलिखित प्रश्न के उत्तर एक वाक्य में लिखिए। **[4]**

i) हिंदी भाषा की लिपि कौन-सी है?

ii) हिंदी में स्वर कितने हैं?

iii) 'पशुभाषा' लघु कथा के रचनाकार कौन है?

iv) 'नंदिता' कौन-सी लघु कथा की पात्र है?

ब) निम्नलिखित प्रश्नों में से तीन प्रश्नों के उत्तर दो वाक्य में लिखिए। **[6]**

i) देवनागरी लिपि का परिचय दीजिए।

ii) हिंदी वर्णमाला की सामान्य जानकारी दीजिए।

iii) 'अपशगुन' लघु कथा का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए।

iv) 'सत्य की अग्नि परीक्षा' लघु कथा का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए।

प्र.2) निम्नलिखित में से तीन प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। **[15]**

अ) हिंदी वर्णमाला का परिचयात्मक विवरण दीजिए।

ब) स्वराघात क्या है? विश्लेषण कीजिए।

क) ज्योति जैन का जीवन परिचय दीजिए।

ड) डॉ. लता अग्रवाल की सामान्य जानकारी दीजिए।

इ) 'शिक्षा' लघु कथा की पात्र नंदिता का परिचय दीजिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। **[10]**

अ) 'ममता' लघु कथा का विश्लेषण कीजिए।

ब) वर्णों का उच्चारण और वर्गीकरण पर प्रकाश डालिए।

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PD11192

[Total No. of Pages : 2

[6464]-206
S.Y.B.A. (SODL)
ENGLISH
SEC-1-A-I : Advanced Study of English Language - I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) A) Attempt the following: **[6×1=6]**

a) The study of speech sounds in human language is called _______.

b) Match the pairs:

Alveolar ridge → A. voiceless dental fricative.

/θ/→ B. Place of articulation.

c) The smallest meaningful unit in a language is a:

i) Phoneme

ii) Morpheme

iii) Syllable

iv) Accent

d) In sociolinguistics, a ______ is a regional variety of a language.

e) Which of these is an example of a derivational suffix?

i) -s (plural)

ii) -ed (past tense)

iii) -ness (noun-forming)

iv) -ing (continuous)

f) Code-switching refers to mixing two languages in a single conversation. State True/False.

B) Answer any three of the following: **[3×2=6]**

a) Define “allomorph” with an example.

b) What is the difference between inflectional and derivational suffixes?

c) Explain “tone groups” in phonology.

d) List two features of Indian English.

P.T.O.

Q2) Answer any five of the following: **[5×4=20]**

a) Describe the speech mechanism with a diagram of the organs of speech.

b) Classify English vowels based on tongue height and position.

c) How does a syllable structure differ in English vs Hindi.

d) Discuss the concept of "register" in sociolinguistics.

e) Explain the difference between free and bound morphemes.

f) What are pidgins and creoles? Provide examples.

Q3) Write notes on any three: **[3×6=18]**

a) The role of intonation in English speech.

b) Types of morphemes (free, bound, zero allomorphs)

c) Regional vs Social dialects.

d) Borrowing in morphology.

e) Nuclear/tonic accent placement.

Q4) Attempt any two: **[2×10=20]**

a) Compare British and American English in terms of pronunciation, vocabulary and grammar.

b) Analyse the process of code-switching in multilingual societies with examples.

c) Explain the classification of english consonants with IPA symbols.

☼ ☼ ☼

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11230

[Total No. of Pages : 2

[6464]-207
S.Y. B.A. (SODL)
SANSKRIT (संस्कृत)
SEC 1-D-I : संस्कृतार्णवः – I
Sanskritarnavaha - I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

वेळ *: 3 तास]* *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) अ) खाली दिलेल्या जोड्या जुळवा. **[6]**

	अ		ब
a)	कुशहस्त	i)	अष्टाध्यायी
b)	अश्रद्धया	ii)	जलम्
c)	पद्मपत्रोज्ज्वलम्	iii)	अदेयम्
d)	ह्रिया	iv)	प्रणवोपासना
e)	छान्दोग्योपनिषद्	v)	देयम्
f)	पाणिनि	vi)	व्याघ्रः

ब) पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[6]**

a) 'नेत्रे ममाहरति बन्धुरिवागतोऽयम्' या वाक्याचा अर्थ लिहा.

b) 'मध्यमोऽहं क्षितौ भद्रभ्रातृणामपि मध्यमः' हे वाक्य कुणी म्हटले आहे?

c) व्याकरणपरिभाषेत आगम व आदेशास कुणासमान सांगितले जाते?

d) 'उपनिषद्' शब्दाचा अर्थ लिहा.

Q2) कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[20]**

a) सः अवदत्, ''अयि मित्र! भवान् विठ्ठलप्रतिमां मा पश्यतु एव। भवतः नेत्रयोः उपरि वस्त्रपट्टिकाबन्धनं कृत्वा अहं भवन्तं मन्दिरं नेष्यामि। विठ्ठलप्रतिमायाः पुरतः भवन्तं स्थापयामि। भवान् विठ्ठलमूर्तिं हस्ताभ्यामेव स्पृष्ट्वा रज्जुसाहाय्येन तस्याः कटे मापनं करोतु। तदनुसारं सुवर्णमेखलां सज्जीकृत्य ददातु'' इति। भाषांतर करा.

b) अथ सहासं सोऽब्रवीत् – को नाम खपुष्पायितः शशशृङ्गायितः (कमठीस्तन्यायितः) सरीसृपश्रवणायितः भेकरसनायितः (वन्ध्यापुत्रायितश्च) शिवोऽस्ति? य एनं रक्षिष्यति, दृश्यतां श्व एवैषोऽस्माभिः पाशैर्बद्ध्वा चपेटैस्ताड्यमानो विजयपुरं नीयते। इतश्च सूर्यप्रभाभिररूणीक्रियमाणे भूभागे अरूणश्मश्रवोऽपि सेनाः सज्जीकृतवन्तः। भाषांतर करा.

c) कोशाध्यक्षः कोशप्रवेश्यं रत्नं सारं फल्गु कुप्यं वा तज्जातकरणाधिष्ठितः प्रतिगृह्णियात्। ताम्रपर्णिकं पाण्ड्यकवाटकं पाशिक्यं कौलेयं चौर्णेयं माहेन्द्रं कार्दमिकं स्रौतसीयं ह्रादीयं हैमवतं च मौक्तिकम्। शुक्तिः शङ्खः प्रकीर्णकं च योनयः। भाषांतर करा.

d) वयमद्य शिवमवश्यमेव विजेष्यामहे; परं तथाऽपि न जानीमहे किमिति कम्पत इव हृदयम्। – ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

e) एतमु एवाऽऽङ्गिरसं मन्यन्तेऽङ्गानां यद्रसः।। ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

f) देशे काले च पात्रे च तद्दानं सात्विकं विदुः – ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

Q3) खालीलपैकी कोणत्याही तिहींची उत्तरे लिहा : **[18]**

a) हितोपदेश

b) तैत्तिरीयोपनिषद्

c) कनकदास

d) स्थानेऽन्तरतमः (1.1.50)

e) यथासङ्ख्यमनुदेशः समानाम् (1.3.10)

Q4) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा : **[20]**

a) रूपकाचे प्रकार सांगून, व्यायोग प्रकारच्या आधारे आतिथ्यं जीवितप्रदानेन या पाठाचे मूल्यमापन करा.

b) 'प्रणवोपासना' हा पाठ स्पष्ट करा.

c) 'अनुशासनम्' या उताऱ्याचा आशय सांगून, त्यातील उपदेशावर आपली मते स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : [ ]

PD11193

[Total No. of Pages : 4

[6464]-208
S.Y.B.A. (SODL)
SOCIOLOGY
SEC1-K-I : Introduction to Population and Society
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:
1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Attempt any following: **[6]**

i) The ideal population is described in the book _____

ii) How the population growth rate is a hindrance to economic development ______

iii) Population was considered only from a moral and religious point of view by the ______ school of thought.

iv) The numerical depiction of population was made by _____ thinkers.

v) _______ said that humans need food to survive.

vi) Citizens get the right to vote _______

B) Answer any three of the following questions in short. **[6]**

i) CAA

ii) Population growth.

iii) Shortage of women.

iv) Appropriate spacing between two children.

Q2) Answer any five of the following questions in short. **[20]**

a) Write briefly about population density.

b) Give information about death registration.

c) Give the principles of population transition theory.

d) Give the effects of migration.

e) Give information about abortion ban.

f) Classify population data.

Q3) Write notes on any three of the following. **[18]**

a) Explain the Neo-Malthusian theory.

b) Give the Marxist view on population theory.

c) Give information about population and development.

d) Give the characteristics of population.

e) Discuss the concept of census.

Q4) Attempt any two of the following questions. **[20]**

a) Explain the correlation between population and poverty.

b) Explain the causes and types of migration by defining it.

c) Explain the origin mances and broad approach of population education.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

PD11193

[6464]-208
S.Y.B.A. (SODL)
SOCIOLOGY
SEC1-K-I : Introduction to Population and Society
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 3 तास]* *[एकूण गुण : 70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* अ) खालीलपैकी सोडवा. **[6]**

i) आदर्श लोकसंख्या कशी असावी हे .... ग्रंथात लिहिले आहे.

ii) लोकसंख्या वाढीचा दर आर्थिक विकासास कसा बाधक आहे असे .... म्हटले.

iii) लोकसंख्येचा विचार केवळ नैतिक व धार्मिक दृष्टिकोनातून .... विचार प्रवाहाने केला.

iv) लोकसंख्येचे संख्यात्मक चित्रण .... विचारवंतांनी केले.

v) मानवाला जिवंत राहण्यासाठी अन्नाची गरज असते असे .... सांगितले.

vi) नागरिकाला मतदानाचा हक्क .... प्राप्त होतो.

ब) खालीलपैकी तीन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. **[6]**

i) सी ए ए

ii) लोकसंख्येत होणारी वाढ

iii) स्त्रियांच्या संख्येतील कमतरता

iv) दोन मुलांमधील योग्य अंतर

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात द्या. **[20]**

अ) लोकसंख्येच्या घनतेबद्दल थोडक्यात लिहा.

ब) मृत्यू नोंदणी बद्दल माहिती सांगा.

क) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांताची तत्त्वे सांगा.

ड) स्थलांतराचे परिणाम सांगा.

इ) गर्भपात बंदी याविषयी माहिती सांगा.

फ) लोकसंख्या माहितीचे वर्गीकरण करा.

प्र.3) खालील टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) **[18]**

अ) नव-मल्थस सिद्धांत स्पष्ट करा.

ब) लोकसंख्या सिद्धांत विषयी मार्क्सवादी दृष्टिकोन सांगा.

क) लोकसंख्या आणि विकास या विषयी माहिती द्या.

ड) लोकसंख्येची वैशिष्ट्ये सांगा.

इ) जनगणना या संकल्पनेवर चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी दोन प्रश्न सोडवा. **[20]**

अ) लोकसंख्या आणि गरिबी मधील सहसंबंध स्पष्ट करा.

ब) स्थलांतराची व्याख्या सांगून कारणे व प्रकार स्पष्ट करा.

क) लोकसंख्या शिक्षणाची उत्पत्ती सुक्ष्म ते ब्रहद दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11231

[Total No. of Pages : 4

[6464]-209

S.Y.B.A. (SODL)

PSYCHOLOGY

SEC1-L - I : Health Psychology

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Attempt the following fill in the blanks. **[6×1=6]**

i) The ______ effect is when a person experiences improvements in their health due to believing in the effectiveness of a treatment, even if it's inactive.

a) Placebo b) Conditioning
c) Adaptation d) Social Support

ii) _______ is a chronic health problem that involves the inability of the body to regulate blood sugar levels.

a) Type I Diabetes b) Type II Diabetes
c) Hypertension d) Stroke

iii) ________ Interventions for chronic health disorders includes strategies like counselling, therapy and social support.

a) Psychological b) Medical
c) Surgical d) Pharmacological

iv) The role of psychology in healthcare involves addressing ________ aspects of health and well-being.

a) Emotional b) Physical
c) Nutritional d) Mental

v) ________ Factors, including age, gender and social influences, effect the health behaviours of individuals.

a) Personal b) Sociocultural
c) Genetic d) Environmental

vi) An example of a physiological response to stress is _______.

a) Increased heart rate b) Sleeping longer
c) Laughing d) Decreased appetite

P.T.O.

B) Answer any three of the following questions in short. **[3×2=6]**

i) What is health?

ii) Explain the Bio Psychosocial Model of Health.

iii) Causes of hypertension.

iv) Explain the types of Sleep.

Q2) Answer any five of the following questions in short. **[5×4=20]**

a) Explain the necessity of health Psychology.

b) Describe the sources of stress.

c) Which are emotional responses to chronic, fealty disorders?

d) Explain the characteristics of health compromising behaviors.

e) What is the role of coping behavior in stress management?

f) What are the different types and sources of stress?

Q3) Write notes on any three of the following. **[3×6=18]**

a) Job and stress

b) Stress and Health

c) Social support

d) Stroke

e) Social self

Q4) Attempt any two of the following questions. **[2×10=20]**

a) Define stress, its nature and types.

b) Define Health Psychology and explain its nature and aims.

c) Explain Health-promoting behaviours: Diet, exercise, sleep and vaccination.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

PD11231

[6464]-209

S.Y.B.A. (SODL)

PSYCHOLOGY

SEC1-L - I : Health Psychology

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] [एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) खालील रिकाम्या जागा भरा. **[6×1=6]**

i) जेंव्हा एखाद्या व्यक्तीला उपचारांच्या प्रभावीतेवर विश्वास असल्यामुळे, जरी ते निष्क्रिय असले तरीही, त्यांच्या आरोग्यात सुधारणा होते तेंव्हा .... परिणाम होतो.

अ) प्लेसबो ब) कंडिशनिंग

क) अनुकूलन ड) सामाजिक आधार

ii) .... ही एक दीर्घकालीन आरोग्य समस्या आहे ज्यामध्ये शरीर रक्तातील साखरेची पातळी नियंत्रित करण्यास असमर्थता दर्शवते.

अ) प्रकार I मधुमेह ब) प्रकार II मधुमेह

क) उच्च रक्तदाब ड) स्ट्रोक

iii) .... दीर्घकालीन आरोग्य विकारांसाठी हस्तक्षेपांमध्ये समुपदेशन, थेरपी आणि सामाजिक आधार यासारख्या धोरणांचा समावेश आहे.

अ) मानसशास्त्रीय ब) वैद्यकीय

क) शस्त्रक्रिया ड) औषधनिर्माण

iv) आरोग्यसेवेतील मानसशास्त्राची भूमिका आरोग्य आणि कल्याणाच्या .... पैलूंना संबोधित करणे समाविष्ट आहे.

अ) भावनिक ब) शारीरिक

क) पौष्टिक ड) मानसिक

v) वय, लिंग आणि सामाजिक प्रभावांसह .... घटक व्यक्तींच्या आरोग्य वर्तनावर परिणाम करतात.

अ) वैयक्तिक ब) सामाजिक-सांस्कृतिक

क) अनुवांशिक ड) पर्यावरणीय

vi) ताणतणावाला शारीरिक प्रतिसादाचे उदाहरण म्हणजे ....

अ) हृदय गती वाढणे ब) जास्त झोपणे

क) हसणे ड) भूक कमी होणे

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात द्या. **[3×2=6]**

i) आरोग्य म्हणजे काय?

ii) आरोग्याचे जैविक मानसशास्त्रीय मॉडेल स्पष्ट करा.

iii) उच्च रक्तदाबाची कारणे.

iv) झोपेचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात द्या. **[5×4=20]**

अ) आरोग्याची मानसशास्त्र आवश्यकता स्पष्ट करा.

ब) ताणतणावाचे स्त्रोत स्पष्ट करा.

क) दीर्घकालीन, समर्पण विकारांना भावनिक प्रतिसाद कोणते आहेत?

ड) आरोग्य धोक्यात आणणाऱ्या वर्तनांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

इ) ताण व्यवस्थापनात वर्तनाचा सामना करण्याची भूमिका काय आहे?

फ) ताणतणावाचे वेगवेगळे प्रकार आणि स्त्रोत कोणते आहेत?

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन गोष्टींवर नोंदी लिहा. **[3×6=18]**

अ) नोकरी आणि ताण

ब) ताण आणि आरोग्य

क) सामाजिक आधार

ड) पक्षाघात

इ) सामाजिक स्व

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात द्या. **[2×10=20]**

अ) ताण, त्याचे स्वरूप आणि प्रकार स्पष्ट करा.

ब) आरोग्य मानसशास्त्र परिभाषित करा आणि त्याचे स्वरूप आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

क) आरोग्याला चालना देणारे वर्तन स्पष्ट करा. आहार, व्यायाम, झोप आणि लसीकरण.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD11194

[Total No. of Pages : 6

[6464]-210
S.Y.B.A. (SODL)
MATHEMATICS
SEC1-N-I : Operational Research
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:
1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt the following: **[6×1=6]**

a) Identify the direction of increase in Z, for Maximize $Z = x_1 - 2x_2$.

b) Write general model of LPP.

c) Write the dual of the following.

$$\text{Maximize } Z = 6x_1 + 4x_2$$
$$\text{Subject to } x_1 + x_2 \geq 5$$
$$x_j \geq 0, \quad j = 1, 2.$$

d) State the term 'Unbalanced transportation problem'. Give an example of unbalanced transportation problem.

e) Convert the following linear programming problem into it's equation form.

$$\text{Maximize } Z = 4x - 7y$$
$$\text{Subject to, } 11x - y \geq 5;$$
$$3x - 2y \leq 8;$$
$$x, y \geq 0.$$

f) What is mean by infeasible solution of LPP.

P.T.O.

Q2) Attempt any three of the following: **[3×2=6]**

a) A company has three production factories S_1, S_2 and S_3 with production capacities of 15, 25 and 10 units per day, respectively. The units are shipped to three destinations D_1, D_2 and D_3 with requirement of 5, 15 and 15 units per day, respectively.

The transportation costs (in rupees) per unit between factories to warehouses are given in the following table. Find the initial basic feasible solution by North West Corner (NWC) method.

	D_1	D_2	D_3
S_1	10	2	20
S_2	12	7	9
S_3	4	14	16

b) Determine a basic feasible solution of following linear programming problem

$$\begin{aligned} &\text{Maximize } Z = x - y + z \\ &\text{Subject to, } \quad x + y - z \le 2; \\ &\qquad -x + 2y \le 1; \\ &\qquad x, y, z \ge 0. \end{aligned}$$

c) Whether the following linear programming problem has a feasible region? Justify your answer.

$$\begin{aligned} &\text{Maximize } Z = 3x + 2y \\ &\text{Subject to, } \quad x + y \ge 6; \\ &\qquad x - y \le 3; \\ &\qquad x, y \ge 0. \end{aligned}$$

d) Write the dual of the following linear programming problem.

$$\begin{aligned} &\text{Maximize } Z = x - 3y \\ &\text{Subject to, } \quad x + y \le 3; \\ &\qquad 3x + y \le 4; \\ &\qquad x, y \ge 0. \end{aligned}$$

Q3) Answer any five of the following: **[5×4=20]**

a) Write the following LPP in equations form

$$\text{Maximize } Z = x_1 - 2x_2$$
$$\text{Subject to}$$
$$x_1 + x_2 + 2x_3 \le 6;$$
$$x_1 + x_3 \le 16$$
$$x_j \ge 0,\ \text{j}=1,2 \text{ and } x_3 \text{ is unrestrected.}$$

b) A company has four production factories *A*, *B*, *C* and *D* with production capacities of 5, 20, 10 and 15 units per day, respectively. The units are shipped to three destinations I, II and III with requirement of 25, 10 and 15 units per day, respectively. The transportation costs in rupees per unit between factories to destinations are given in the following table. Find initial basic feasible solution of the following transportation problem using least cost method.

	I	II	III	Supply
A	9	6	0	5
B	5	1	0	20
C	3	2	4	10
D	7	5	2	15
Demand	25	10	15	

c) Solve the following LPP by using Graphical method:

$$\text{Maximize } Z = 800x_1 + 700x_2$$
$$\text{Subject to } 3x_1 + x_2 \le 66$$
$$x_1 + x_2 \le 45$$
$$x_1 \le 20$$
$$x_2 \le 40$$
$$x_j \ge 0,\ \text{j}=1,2.$$

d) Solve the following linear programming problem using graphical method.

$$\text{Maximize } Z = 300x + 200y$$
$$\text{Subject to, } \quad x + 2y \le 6;$$
$$2x + y \le 8;$$
$$y \le 2;$$
$$x, y \ge 0.$$

e) Does the following linear programming problem have the unique optimal solution? Justify.

$$\text{Maximize } Z = 2x + 3y$$
$$\text{Subject to, } \quad 2x + 3y \le 4;$$
$$3x + 2y \le 12;$$
$$x, y \ge 0.$$

f) Reddy Mikks produces both, interior and exterior paints from two raw materials M_1 and M_2. The following table provides, the basic data of the problems:

	exterior paint	Tons of row materials per ton of interior paint	Maximum daily availability (tons)
M_1	6	4	24
M_2	1	2	6
profit (Rs.)	5	4	

A market survey indicates that, the daily demand for interior paint can not exceed that of exterior paint by more than 1 ton. Also, the Maximize imum daily demand of interior paint is 2 tons. Formulate the LPP model.

Q4) Attempt any three of the following: **[3×6=18]**

a) Solve the following LPP by using Simplex method:

$$\text{Minimize } Z = 8x_1 - 2x_2$$
$$\text{Subject to}$$
$$-4x_1 + 2x_2 \le 1$$
$$5x_1 - 4x_2 \ge 3$$
$$x_j \ge 0, \quad j = 1, 2.$$

b) Solve the following LPP by using Simplex method:

$$\text{Maximize } Z = 2x_1 + 3x_2$$
$$\text{Subject to}$$
$$2x_1 + x_2 \le 4$$
$$x_1 + 2x_2 \le 5$$
$$x_j \ge 0, \quad j = 1, 2.$$

c) A company has four employees E_1, E_2, E_3, E_4 and E_5 with five jobs J_1, J_2, J_3, J_4 and J_5 to be performed. The time (in hours) required for each employee to perform the jobs is given in the following table. Find the optimal assignment of employees and jobs to minimize the total man-hours. Find the optimal solution of the following assignment problem. Also, find alternate optimal solution if it exists.

	I	II	III	IV	V
A	3	9	2	3	7
B	6	1	5	6	6
C	9	4	7	10	3
D	9	6	2	4	5
E	2	5	4	2	1

d) A company has four production factories F_1, F_2 and F_3 with production capacities of 30, 50 and 20 units per day, respectively. The units are shipped to four warehouses W_1, W_2, W_3 and W_4 with requirement of 20, 40, 30 and 10 units per week, respectively. The transportation costs in rupees per unit between factories to warehouses are given in the following table. Find the optimal solution of the following transportation problem.

	Warehouse				
	W_1	W_2	W_3	W_4	Supply
Factory F_1	1	2	1	4	30
F_2	3	3	2	1	50
F_3	4	2	5	9	20
Demand	20	40	30	10	

Q5) Attempt any two of the following: **[2×10=20]**

a) Solve the following LPP using Big-M method:

$$\text{Minimize } Z = 600x + 500y$$
$$\text{Subject to, } 2x + y \geq 80;$$
$$x + 2y \geq 60;$$
$$x, y \geq 0.$$

b) Solve the following LPP by two phase method:

$$\text{Maximize } Z = 6x_1 - 4x_2$$
$$\text{Subject to } x_1 + x_2 \leq 4$$
$$x_1 + x_2 \geq 6$$
$$x_j \geq 0, \quad j = 1, 2.$$

c) Show by Simplex method the following LPP has alternate optimal solution

$$\text{Maximize } Z = 4x_1 + 4x_2$$
$$\text{Subject to } x_1 + x_2 \leq 4$$
$$2x_1 + 3x_2 \geq 6$$
$$x_j \geq 0, \quad j = 1, 2.$$

☼ ☼ ☼

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : [ ]

PD-11195

[Total No. of Pages : 3

[6464]-211
S.Y.B.A. (SODL)
ENGLISH
DSE 1 - A - I : Appreciating Drama - I
(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **A) Attempt the following.** **[6 × 1 = 6]**

i) In Which of the following media is drama NOT performed?

a) Theatre b) Television

c) Books d) Radio

ii) Which of the following is a characteristic of the classical drama of the Greeks and Romans?

a) Teaches morals

b) Highly symbolic

c) Improvisational

d) Religious

iii) How is drama different from poetry and prose?

a) It isn't written down b) It uses verse

c) It's meant to be performed d) It's more enjoyable

iv) Which of the following elements is essential for creating tension in a dramatic scene?

a) Exposition b) Resolution

c) Conflict d) Climax

P.T.O.

v) What is the term for a speech given by a character alone on stage to reveal their inner thoughts and feelings?

a) Soliloquy b) Monologue

c) Dialogue d) Aside

vi) In drama, what is the purpose of a prologue?

a) To introduce the main characters

b) To provide background information

c) To resolve the conflict

d) To foreshadow events

B) Answer any three of the following questions inshort : [3 × 2 = 6]

a) What are the six main elements of drama according to Aristotle?

b) What is the difference between a soliloquy and an aside?

c) What is the importance of conflict in drama?

d) What is the significance of setting in a play?

Q2) **Attempt any five of the following questions in short : [5 × 4 = 20]**

a) What is tragedy? Write in brief with example.

b) What is melodrama?

c) What are props and explain their function?

d) Define the term theatrical property.

e) Explain problem play with an example.

f) What is an Absurd drama?

Q3) **Write short notes on any three of the following : [3 × 6 = 18]**

a) What makes a one-act play unique?

b) How can minor forms of drama be used to explore complex themes or social issues in a concise and accessible way?

c) What are the defining characteristics of minor forms of drama, and how do they differ from full-length plays?

d) What are the unique challenges and opportunities of street play?

e) What are the key elements of pantomime?

Q4) **Attempt any two of the following questions :** **[2 × 10 = 20]**

a) How does the play critique or explore societal expectations surrounding love and marriage in the drama ' A Midsummer Night's Dream'?

b) Portray the characters of Hermia and Helena.

c) What is the significance of Puck's role as a trickster figure?

♣ ♣ ♣

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11196

[Total No. of Pages : 2

[6464]-212
S.Y. B.A. (SODL)
MARATHI (मराठी)
DSE1-B-1 : आधुनिक मराठी साहित्यः प्रकाशवाटा
(2019 Pattern) (Semester - III)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*
2) *उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) अ) रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा : **[6]**

i) आत्मचरित्र लेखनामधून लेखकाचा .... दृष्टिकोण व्यक्त होतो.

ii) आत्मशोध ही .... ची मूलभूत गरज मानली जाते.

iii) यशवंतराव चव्हाण यांनी .... हे आत्मचरित्र लिहिले आहे.

iv) साधना आमटे यांनी .... या आत्मचरित्रामधून कुष्ठरोगी बांधवांचे वास्तव रेखाटले आहे.

v) डॉ. प्रकाश आमटे यांना 'कम्युनिटी लीडरशिप' साठी .... हा पुरस्कार मिळाला.

vi) 'लोकबिरादरी' हा प्रकल्प उभा राहण्यात .... यांची प्रेरणा आहे.

ब) खालील प्रश्नापैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा : **[6]**

i) प्राचीन कालखंडात आत्मचरित्र या वाङ्मय प्रकारास कोणत्या शब्दांचा वापर अधिक होताना दिसतो?

ii) डॉ. प्रकाश आमटे यांनी आदिवासी समाजाचे कोणते प्रश्न सोडविले?

iii) 'हेमलकसा'तील प्राणी संग्रहालयात कोणते प्राणी आहेत?

iv) आदिवासी बांधवाचे प्रश्न सोडविण्यासाठी डॉ. प्रकाश आमटे यांनी कोणता नवा प्रकल्प सुरू केला?

P.T.O.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नापैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **[20]**

अ) 'लोकबिरादरी प्रकल्पा'त कोणत्या प्रकारचे व्यावसायिक शिक्षण दिले जाते?

ब) 'प्रकाशवाटा' या आत्मचरित्रामधून आमटे परिवारातील कोणाचे चित्रण आले आहे?

क) आनंदवनातील आणि शाळेतील एकाकीपणा घालविण्यासाठी डॉ. प्रकाश आमटे यांनी कोणते प्रयत्न केले?

ड) डॉ. प्रकाश आमटे यांचा अमेरिकेमधील मुलाखतीचा अनुभव लिहा.

इ) लोकबिरादरी प्रकल्पातंर्गत कोणते नवे प्रकल्प सुरू करण्यात आले?

फ) डॉ. प्रकाश आमटे यांना पुरस्कारानंतर अभिनंदनाचे आलेल्या संदेशांची माहिती लिहा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नापैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा : **[18]**

अ) आत्मचरित्र या वाङ्मय प्रकाराची वैशिष्ट्ये लिहा.

ब) डॉ. बाबा आमटे व साधनाताई आमटे यांचे स्वभावविशेष लिहा.

क) 'हेमलकसा'तील भौगोलिक पार्श्वभूमीचे वर्णन लिहा.

ड) लोकबिरादरी प्रकल्पावरील कार्यकर्ते करीत असलेल्या कामांची माहिती लिहा.

इ) 'सापाचा (घोणस) डॉ. प्रकाश आमटेंवरील हल्ला' या प्रसंगाचे वर्णन करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नापैकी कोणत्याही दोन प्रश्नाची सविस्तर उत्तरे लिहा : **[20]**

अ) 'आत्मचरित्र' या वाङ्मय प्रकाराची वाटचाल लिहा.

ब) 'लोकबिरादरी प्रकल्पा' चे स्वरुप स्पष्ट करा.

क) 'प्राण्यांचे गोकुळ' या लेखात डॉ. प्रकाश आमटे यांनी कोणकोणत्या प्राण्यांची ओळख करून दिली आहे, ते लिहा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11197

[Total No. of Pages : 2

[6464]-213
B.A. (SODL)
हिंदी (Hindi)
DSE 1-C - I : काव्यशास्त्र और साहित्य के भेद
(2019 Pattern) (Semester - III)

समय : 3 घंटे] *[पूर्णांक : 70*

सूचनाएँ :
1) *सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।*
2) *दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।*

प्रश्न 1) अ) निम्नलिखित प्रश्नों में से छः प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए। **[6]**

i) काव्यशास्त्र की परंपरा में प्रथम ग्रंथ के रूप में किसको स्वीकार किया गया है?

ii) साहित्य दर्पण ग्रंथ के रचनाकार का नाम क्या है?

iii) आचार्य विश्वनाथ की काव्य की परिभाषा लिखिए।

iv) शब्द शक्ति की परिभाषा लिखिए।

v) रस की एक परिभाषा लिखिए।

vi) श्रृंगार रस का स्थाई भाव कौन-सा है?

vii) शांत रस का स्थाई भाव कौन-सा है?

ब) निम्नलिखित प्रश्नों में से तीन प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। **[6]**

i) व्यंजना से क्या तात्पर्य है?

ii) आचार्य विश्वनाथ के अनुसार काव्य के लक्षण कौन- से हैं?

iii) अद्भुत रस से क्या तात्पर्य है?

iv) संचारी भावों का उल्लेख कीजिए।

P.T.O.

प्रश्न 2) निम्नलिखित प्रश्नों में से पाँच प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[20]**

अ) काव्य की विभिन्न परिभाषाओं पर प्रकाश डालिए।

ब) काव्य के तत्वों पर प्रकाश डालिए।

क) काव्य के आंतरिक स्वरूप पर प्रकाश डालिए।

ड) काव्य के हेतुओं का संक्षिप्त वर्णन कीजिए।

इ) रस के अवयवों पर प्रकाश डालिए।

फ) साधारणीकरण पर प्रकाश डालिए।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से तीन पर टिप्पणियां लिखिए। **[18]**

अ) प्रतिभा

ब) सहृदय की अवधारणा

क) अभ्यास

ड) स्थायी भाव

प्रश्न 4) निम्नलिखित प्रश्नों में से दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए। **[20]**

अ) भिन्न-भिन्न आचार्यों के मतानुसार काव्य लक्षणों पर प्रकाश डालिए।

ब) शब्द शक्तियों का सोदाहरण परिचय दीजिए।

क) रसों का सोदाहरण परिचय दीजिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11232

[Total No. of Pages : 2

[6464]-214

S.Y. B.A. (SODL)

SANSKRIT (संस्कृत)

DSE1-D - I : काव्यशास्त्रम् (Kavyashastram)

(2019 Pattern) (Semester - III)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य .

2) उजव्या बाजूला दिलेले अंक हे गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) अ) योग्य पर्याय निवडून जोड्या जुळवा. **[6]**

i)	काव्यहेतुः	अ)	निपुणता
ii)	काव्यप्रयोजनम्	ब)	उत्प्रेक्षा
iii)	काव्यभेदः	क)	आर्या
iv)	वृत्तम्	ड)	मम्मटः
v)	काव्यप्रकाशः	इ)	शिवेतरक्षतिः
vi)	अलङ्कारः	फ)	मध्यमकाव्यम्

ब) पुढीलपैकी <u>कोणत्याही तीन</u> प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[6]**

i) भ्रान्तिमान् अलंकार सोदाहरण स्पष्ट करा.

ii) शिखरिणी–वृत्ताचे लक्षण लिहा.

iii) लक्षणेचे थोडक्यात विवेचन करा.

iv) अभिधेचे थोडक्यात विवेचन करा.

प्रश्न 2) <u>कोणत्याही पाच</u> प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[20]**

अ) शब्दशक्तीमधील व्यंजना स्पष्ट करा.

ब) यश या काव्यप्रयोजनाचे स्पष्टीकरण करा.

क) काव्याचे लक्षण लिहा.

ड) अतिशयोक्ती अलंकार स्पष्ट करा.

इ) उपजातिवृत्त स्पष्ट करा.

फ) मन्दाक्रान्ता वृत्त स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी <u>कोणत्याही तिहींवर टीपा</u> लिहा. **[18]**

अ) स्रग्धरा

ब) अभिधा

क) श्लेष अलंकार

ड) उपजातिः

इ) अभ्यासः

प्रश्न 4) खालीलपैकी <u>कोणत्याही दोहोंची</u> उत्तरे लिहा. **[20]**

अ) 'काव्यप्रयोजने' स्पष्ट करा.

ब) 'काव्यप्रकाशाचे मंगलाचरण' स्पष्ट करा.

क) तुम्हाला आवडणाऱ्या कोणत्याही दोन काव्यालंकारांचे सोदाहरण स्पष्टीकरण करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ☐

PD11198

[Total No. of Pages : 4

[6464]-215

S.Y.B.A. (SODL)

HISTORY

DSE1-E-I : Medieval India - Sultanate Period

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) A) Fill in the Blanks. **[6]**

i) Ibn Batuta wrote the book _______.

ii) The Sultanate minted a coin ______ made by.

iii) Shahna-e-mandi was started by ______.

iv) In the Khilji administration _______ officer was the Director of Agriculture.

v) The Vijayanagara Empire was founded in ______.

vi) The administrator of the provinces is called _______.

B) Answer any three of the following questions in short. **[6]**

i) Write Archaelogical sources for studying the sultanate period.

ii) Who is the author of the book Tabaqat-Ya-Nasiri.

iii) What account was Diwan-e-arij.

iv) Name of dynasty that ruled Vijayanagara.

Q2) Answer any five of the following questions in short. **[20]**

a) Write information about the buildings of the Delhi Sultanate Period.

b) Explain the experiment of Muhammad bin Tughlaq to change the capital.

c) Explain the revenue policy of Firoz Shah Tughlaq.

d) Explain the administrative system of Vijayanagara.

e) Explain the disintegration of the Bahamani power.

f) Review the Nizamshahi.

Q3) Write notes on any three of the following. **[18]**

a) Second Battle of Tarain.

b) Balban's Theory of Kingship.

c) First Battle of Panipat.

d) Krishnadevaraya

e) Mahmud Gavan

Q4) Attempt any two of the following questions. **[20]**

a) Write in detail about the administrative reforms of the Alauddin Khilji.

b) Write the causes of the decline of Delhi Sultanate.

c) Explain the Contribution of Harihar and Buk in the Vijayanagara Empire.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

PD11198

[6464]-215
S.Y.B.A. (SODL)
HISTORY
DSE1-E-I : Medieval India - Sultanate Period
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 3 तास]* *[एकूण गुण : 70*

सूचना :- *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

i) इब्न बतूता याने .... हा ग्रंथ लिहला होता.

ii) सुल्तानशाहीत टंक नाणे .... याने बनविले.

iii) शहना-ए-मंण्डीची सुरूवात .... याने केली.

iv) खिलजी प्रशासनात .... हा अधिकारी कृषी संचालक होता.

v) विजयनगर साम्राज्याची स्थापना .... या वर्षी झाली होती.

vi) प्रांताच्या प्रशासकास .... असे म्हणत.

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[6]**

i) दिल्ली सुल्तानशाहीच्या अभ्यासाची पुरातत्वीय साधने लिहा.

ii) तबकात-ए-नासिरी ग्रंथाचा लेखक कोण आहे?

iii) दिवाण-ए-आरिज हे कोणते खाते होते?

iv) विजयनगर वर राज्य करणाऱ्या रामवंशाची नावे सांगा.

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[20]**

अ) दिल्ली सुल्तानशाहीच्या काळातील वास्तूंची माहिती लिहा.

ब) मुहम्मद बीन तुघलकाच्या राजधानी बदलाचा प्रयोग विशद करा.

क) फिरोजशहा तुघलक याचे महसूल धोरण स्पष्ट करा.

ड) विजयनगरची प्रशासनाची व्यवस्था स्पष्ट करा.

इ) बहामणी सत्तेचे विघटन स्पष्ट करा.

फ) निजामशाहीचा आढावा घ्या.

प्र.*3)* कोणत्याही तीन टिपा लिहा. **[18]**

अ) तराईनची दुसरी लढाई

ब) बलबनचा राजसत्ताविषयक सिद्धांत

क) पानिपतची पहिली लढाई

ड) कृष्णदेवराय

इ) मुहम्मद गवान

प्र.*4)* खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[20]**

अ) अल्लाउद्दीन खिलजीच्या प्रशासकीय सुधारणा सविस्तर लिहा.

ब) दिल्ली सुल्तानशाहीच्या ऱ्हासाची कारणे लिहा.

क) विजयनगर साम्राज्यातील हरिहर व बुक्क यांचे योगदान लिहा.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11199

[Total No. of Pages : 4

[6464]-216

S.Y.B.A. (SODL)

ECONOMICS

DSE1-G-I : Micro Economics - I

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) A) Attempt the following. **[6]**

i) If the elasticity of supply is greater than one, then the supply is ___

a) Inelastic
b) Unitary elastic
c) Elastic
d) Perfectly inelastic

ii) Microeconomics is the study of the economy as ________ level.

a) Macro
b) Micro
c) (a) and (b) above
d) None of the above

iii) What is the effect on supply when the price of a commodity decreases.

a) Supply decreases
b) Supply increases
c) Supply remains the same
d) None of the above

iv) Which of the following factors does not affect consumer behavior.

a) Income
b) Price of the commodity
c) Consumer preference
d) Size of output

v) When the price of a commodity increases according to the law of demand then _____

a) Demand for a good increase
b) Demand for a good decrease
c) Both of the above
d) None of the above

vi) Marginal production is ________.

a) The increase in total output due to an increase in one factor
b) The increase in total costs due to an increase in one factor
c) The increase in total sales due to an increase in one factor
d) The increase in total profit due to an increase in one factor

P.T.O.

B) Answer the following questions in short. (Any Three) **[6]**

i) Write two tools of economic analysis.

ii) What is microeconomics?

iii) What is utility?

iv) Write a definition of demand.

Q2) Write the answer of the following questions. (Any Five) **[20]**

a) State the limitations of microeconomics.

b) Write the reasons for the decrease in marginal rate of return.

c) Briefly explain the indifference curve.

d) Briefly write the limitations of diminishing marginal utility.

e) Write the concept of market demand.

f) Explain the assumptions of the law of supply.

Q3) Write short notes. (Any Three) **[18]**

a) Scope of the microeconomics

b) Cardinal utility

c) Price elasticity of demand

d) Production function

e) Indifference curve

Q4) Explain in detail the answer of the following questions. (Any Two) **[20]**

a) Write in detail the basic economic problems in economics.

b) Explain in detail the law of supply.

c) Explain in detail the law of diminishing marginal utility.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

PD11199

[6464]-216
S.Y.B.A. (SODL)
ECONOMICS
DSE1-G-I : Micro Economics - I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 3 तास]* *[एकूण गुण : 70*

सूचना :- *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र. *1)* अ) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[6]**

i) जर पुरवठ्याची लवचिकता एकापेक्षा जास्त असेल तर पुरवठा .... असतो.

अ) अलवचिक ब) एकक लवचिक

क) लवचिक ड) पूर्णपणे अलवचिक

ii) सूक्ष्म अर्थशास्त्र म्हणजे अर्थव्यवस्थेचा .... पणे अभ्यास करणे होय.

अ) स्थूल ब) सूक्ष्म

क) वरील (अ) व (ब) ड) वरीलपैकी नाही

iii) वस्तूची किंमत कमी झाल्यावर पुरवठ्यावर कोणता परिणाम होतो?

अ) पुरवठा कमी होतो ब) पुरवठा वाढतो

क) पुरवठा समान राहतो ड) वरीलपैकी नाही

iv) खालीलपैकी कोणता घटक ग्राहकांच्या वर्तनावर परिणाम करत नाही?

अ) उत्पन्न ब) वस्तूची किंमत

क) ग्राहकांची पसंत ड) उत्पादनाचा आकार

v) मागणीच्या नियमानुसार एखाद्या वस्तूची किंमत वाढते तेंव्हा ....

अ) वस्तूची मागणी वाढते ब) वस्तूची मागणी कमी होते

क) वरील दोन्हीं ड) वरीलपैकी नाही

vi) सीमांत उत्पादन म्हणजे ....

अ) एका घटकांमध्ये वाढ केल्याने एकूण उत्पादनात होणारी वाढ

ब) एका घटकांमध्ये वाढ केल्याने एकूण खर्चात होणारी वाढ

क) एका घटकांमध्ये वाढ केल्याने एकूण विक्रीत होणारी वाढ

ड) एका घटकांमध्ये वाढ केल्याने एकूण नफ्यात होणारी वाढ

ब) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[6]**

i) आर्थिक विश्लेषणाचे दोन साधने लिहा.

ii) सूक्ष्म अर्थशास्त्र म्हणजे काय?

iii) उपयोगिता म्हणजे काय?

iv) मागणीची व्याख्या लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) **[20]**

अ) सूक्ष्म अर्थशास्त्राच्या मर्यादा सांगा.

ब) सीमांत पार्ययता दर घटनेची कारणे लिहा.

क) समवृत्ती वक्र थोडक्यात स्पष्ट करा.

ड) घटत्या सीमांत उपयोगितेच्या मर्यादा थोडक्यात लिहा.

इ) बाजार मागणीची संकल्पना लिहा.

फ) पुरवठा नियमाची गृहितके स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) सूक्ष्म अर्थशास्त्राची व्याप्ती

ब) अंकवाचक उपयोगिता

क) मागणीची किंमत लवचिकता

ड) उत्पादन फलन

इ) समवृत्ती वक्र

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तरपणे स्पष्ट करा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) अर्थशास्त्रातील मूलभूत आर्थिक समस्या सविस्तर लिहा.

ब) पुरवठ्याचा नियम सविस्तर स्पष्ट करा.

क) घटत्या सीमांत उपयोगितेचा नियम सविस्तर स्पष्ट करा.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11200

[Total No. of Pages : 4

[6464]-217

S.Y.B.A. (SODL)

POLITICAL SCIENCE

DSE1-H-I : Western Political Thought - I

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Attempt the following. **[6×1=6]**

i) Which of the following thinker supported slavery?

a) J.S. Mill b) Aristotle

c) Karl Marx d) Thomas Hobbes

ii) According to Machiavelli, man is a very _______.

a) A loving creature b) A selfish and evil creature

c) A brave creature d) A Cowardly creature

iii) Who among the following is not included in the social contract theorists?

a) Rousseau b) Thomas Hobbes

c) Plato d) John Locke

iv) Which of the following books was written by John Lock?

a) The Politics b) Two Treatises on Government

c) On Liberty d) The State

v) Who is called the father of political science?

a) J.S. Mill b) Karl Marx

c) Machiavelli d) Aristotle

vi) What is the sub-title of Plato's Republic?

a) On Slaves b) On Equality

c) On Justice d) On the State

P.T.O.

B) Answer any three of the following questions in short. **[3×2=6]**

i) What are the three classes mentioned by Aristotle?

ii) What are the major natural rights according to John Locke?

iii) What elements does Plato's education include?

iv) What are the most prominent features of Machiavelli's political thought?

Q2) Answer any five of the following questions in short. **[5×4=20]**

a) Explain the importance of the military class and the philosopher-guardian in Plato's ideal state.

b) Explain the types of revolutions mentioned by Aristotle.

c) Briefly write Machiavelli's view on human nature.

d) Describe the natural state of the lock.

e) Explain the importance of exercise and music in Plato's educational thought.

f) Explain why John Locke is called the father of liberalism?

Q3) Write notes on any three of the following. **[3×6=18]**

a) Characteristics of Aristotle's ideal state.

b) Machiavelli's thoughts on the state.

c) John Locke's description of human nature.

d) Aristotelian classification of the state.

e) Plato's ideal state.

Q4) Attempt any two of the following questions. **[2×10=20]**

a) Explain Aristotle's views on slavery in detail.

b) Comment in detail on 'Machiavelli distinguished between religion and politics.

c) Evaluate John Locke's theory of the social contract.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

PD11200

[6464]-217

S.Y.B.A. (SODL)

POLITICAL SCIENCE

DSE1-H-I : Western Political Thought - I

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 3 तास]* *[एकूण गुण : 70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) खालील प्रश्न सोडवा. **[6×1=6]**

i) खालीलपैकी कोणत्या विचारवंताने गुलामगिरीचे समर्थन केले आहे?

अ) जे.एस. मिल ब) ॲरिस्टॉटल

क) कार्ल मार्क्स ड) थॉमस हॉब्स

ii) मॅकिआव्हलीच्या मते मनुष्य हा अत्यंत ....

अ) प्रेमळ प्राणी आहे ब) स्वार्थी आणि दुष्ट आहे

क) शूरवीर आहे ड) भित्रा प्राणी आहे

iii) सामाजिक करार सिद्धांतकारामध्ये खालीलपैकी कोणाचा समावेश होत नाही?

अ) रूसो ब) थॉमस हॉब्स

क) प्लेटो ड) जॉन लॉक

iv) खालीलपैकी कोणता ग्रंथ जॉन लॉक याने लिहिला आहे?

अ) दि पॉलिटिक्स ब) टू ट्रीटाईझेस ऑन गव्हर्नमेंट

क) ऑन लिबर्टी ड) द स्टेट

v) राज्यशास्त्राचा जनक कोणास म्हटले जाते?

अ) जे.एस. मिल ब) कार्ल मार्क्स

क) मॅकिआव्हली ड) ॲरिस्टॉटल

vi) प्लेटोच्या रिपब्लिक या ग्रंथाचे दुसरे शीर्षक कोणते?

अ) गुलामांविषयी ब) समतेविषयी

क) न्यायाविषयी ड) राज्याविषयी

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. [3×2=6]

i) ॲरिस्टॉटल याने सांगितलेले तीन वर्ग सांगा.

ii) जॉन लॉकच्या मते तीन प्रमुख नैसर्गिक हक्क कोणते?

iii) प्लेटोच्या शिक्षणात कोणत्या घटकांचा समावेश होतो?

iv) मॅकिआव्हलीच्या राजकीय विचाराचे सर्वात मोठे वैशिष्ट्ये कोणते?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. **[5×4=20]**

अ) प्लेटोच्या आदर्श राज्यातील सैनिक वर्ग आणि तत्ववेत्ता पालक याचे महत्त्व विशद करा.

ब) ॲरिस्टॉटलने सांगितलेले क्रांतीचे प्रकार स्पष्ट करा.

क) मॅकिआव्हलीचे मानवी स्वभावाविषयीचे मत काय होते थोडक्यात लिहा.

ड) लॉकच्या नैसर्गिक अवस्थेचे वर्णन करा.

इ) प्लेटोप्रणित शिक्षणविषयक विचारातील व्यायाम आणि संगीताचे महत्त्व सांगा.

फ) जॉन लॉक यास उदारमतवादाचा जनक का म्हणतात स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन विषयांवर टिपा लिहा. **[3×6=18]**

अ) ॲरिस्टॉटलच्या आदर्श राज्याची वैशिष्ट्ये

ब) मॅकिआव्हलीचे राज्यविषयक विचार

क) जॉन लॉकने केलेले मानवी स्वभावाचे वर्णन

ड) ॲरिस्टॉटलने सांगितलेले राज्याचे प्रकार

इ) प्लेटोचे आदर्श राज्य

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. **[2×10=20]**

अ) ॲरिस्टॉटलचे गुलामगिरीविषयक विचार सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) 'मॅकिआव्हलीने धर्म आणि राजकारण यात फारकत केली' यावर सविस्तर भाष्य करा.

क) जॉन लॉकच्या सामाजिक करार सिद्धांताचे मूल्यमापन करा.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11201

[Total No. of Pages : 4

[6464]-218

S.Y.B.A. (SODL)

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE1 -J-I : Personal Administration - I

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) A) Fill in blanks by choosing the correct options. **[6]**

i) _______ is the process of actively searching for and hiring candidates for a specific position/job.

(Training, Recruitment, Promotion, Retirement)

ii) UPSC is the abbreviation of ________.

(Union Public Service Congress, Union Public Service Commission, Union People Service Commission, Union Police Service Commission)

iii) The Spoils system of recruitment originated in the _________.

(India, England, America, France)

iv) In India, the voluntory retirement scheme was implemented in central public sector undertaking since ______.

(1888, 1988, 1898, 1918)

v) In a democratic system of government, Civil servants must a politically _______ and impartial.

(Active, Neutral, Participle, Particial)

vi) ________ was the first country to start offering pension benefits to civil servants after retirement.

(France, Germany, India, England)

B) Answer the following questions in short. (Any Three) **[6]**

i) Compassionate Allowance

ii) Define the promotion.

iii) Write the meaning of personnel administration.

iv) Explain delegated rule concept.

Q2) Answer the five of the following questions in 150 words. **[20]**

a) Explain the nature of personnel administration.

b) Write the function of civil service.

c) Explain the types of training.

d) Highlight the importance of promotion.

e) Briefly explain the recruitment process.

f) Explain case study method.

Q3) Write short notes. (any 3) **[18]**

a) Importance of personnel administration.

b) Direct recruitment.

c) Public provident fund.

d) Competative Exam.

e) Objectives of Training.

Q4) Answer the two of the following questions in detail. **[20]**

a) Explain the nature and scope of personnel administration.

b) Explain the meaning and types of recruitment.

c) Describe the types of training in detail.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

PD11201

[6464]-218

S.Y.B.A. (SODL)

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE1 -J-I : Personal Administration - I

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 3 तास]* *[एकूण गुण : 70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* अ) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

i) .... ही विशिष्ठ पद/ नोकरीसाठी उमेदवारांना सक्रियपणे शोधणे व नियुक्त करण्याची प्रक्रिया आहे.

(प्रशिक्षण, भरती, बदली, निवृत्ती)

ii) UPSC चे संक्षिप्त रूप .... आहे.

(Union Public Service Congress, Union Public Service Commission, Union People Service Commission, Union Police Service Commission)

iii) भरतीची लूट पद्धतीचा उदय .... देशात झाला आहे.

(भारत, इंग्लंड, अमेरिका, फ्रान्स)

iv) भारतामध्ये .... वर्षा पासुन केंद्रीय सार्वजनिक उपक्रमात 'स्वेच्छा निवृत्ती' योजना लागु करण्यात आली.

(1888, 1988, 1898, 1918)

v) लोकशाही शासन व्यवस्थेत सनदी सेवक राजकीय दृष्ट्या .... आणि निष्पक्ष असणे आवश्यक असते.

(सक्रिय, तटस्थ, सहभागी, क्रियाशील)

vi) सेवकांस सेवा निवृत्तीनंतर निवृत्ती वेतन देण्यास सुरूवात .... देशात झाली.

(फ्रान्स, जर्मनी, भारत, इंग्लंड)

ब) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[6]**

i) अनुकंपा भत्ता म्हणजे काय?

ii) पदोन्नोत्तीची व्याख्या लिहा.

iii) कर्मचारी प्रशासनाचा अर्थ लिहा.

iv) प्रदत्तविधी संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) कर्मचारी प्रशासनांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) सनदी सेवेची कार्य लिहा.

क) प्रशिक्षणाच्या पद्धती स्पष्ट करा.

ड) पदोन्नतीचे महत्त्व अधोरेखित करा.

इ) भरती प्रक्रिया थोडक्यात स्पष्ट करा.

फ) 'व्यष्टी अध्ययन पद्धती' स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) कर्मचारी प्रशासनाचे महत्त्व

ब) प्रत्यक्ष भरती

क) भविष्य निर्वाह निधी

ड) स्पर्धा परिक्षा

इ) प्रशिक्षणाचे उदिष्ट्ये

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा. **[20]**

अ) कर्मचारी प्रशासनाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

ब) भरतीचा अर्थ सांगुन भरतीचे प्रकार स्पष्ट करा.

क) प्रशिक्षणाचे प्रकार सविस्तर लिहा.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11202

[Total No. of Pages : 4

[6464]-219

S.Y.B.A. (SODL)

SOCIOLOGY

DSE1-K-I : Foundations of Sociological Thoughts

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) A) Attempt any following. **[6]**

i) Who is called the father of sociology?

ii) When did the study of sociology begin?

iii) Where did the Industrial Revolution take place?

iv) Who introduced the concept of production system?

v) Who is called the father of struggle theory?

vi) Who introduced the concept of ideal model?

B) Answer any three of the following questions in short. **[6]**

i) Division of labor

ii) Practicalism

iii) Industrial Revolution

iv) Enlightenment

Q2) Answer any five of the following questions in short. **[20]**

a) State the characteristics of social facts.

b) State the information about production relations.

c) State the characteristics of social action.

d) State the reasons for the rise of nationalism.

e) Explain the concept of Enlightenment.

f) Write information about colonialism.

Q3) Write notes on any three of the following. **[18]**

a) What are the reasons for the emergence of the Industrial Revolution?

b) Tell us about the French Revolution.

c) Write the characteristics of direct argument.

d) Explain the direct argument theory of August Comte.

e) Explain Max Weber's theory of social action.

f) Explain Durkheim's theory of suicide.

Q4) Attempt any two of the following questions. **[20]**

a) Explain Karl Marx's theory of historical materialism.

b) Explain the state of British colonialism in India.

c) Discuss 'Protestant Ethics'.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

PD11202

[6464]-219

S.Y.B.A. (SODL)

SOCIOLOGY

DSE1-K-I : Foundations of Sociological Thoughts

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 3* तास*]* *[*एकूण गुण *: 70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) खालीलपैकी सोडवा. **[6]**

i) समाजशास्त्राचे जनक कोणास म्हटले जाते?

ii) समाजशास्त्राच्या अभ्यासास केंव्हा सुरूवात झाली?

iii) औद्योगिक क्रांती कुठे झाली?

iv) उत्पादन प्रणाली ही संकल्पना कोणी मांडली?

v) संघर्षवादाचे जनक कोणास संबोधले जाते?

vi) आदर्श प्रारूप ही संकल्पना कोणी मांडली?

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. **[6]**

i) श्रम विभाजन

ii) प्रत्यक्षवाद

iii) औद्योगिक क्रांती

iv) प्रबोधन

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. **[20]**

अ) सामाजिक तथ्यांची वैशिष्ट्ये सांगा.

ब) उत्पादन संबंध याविषयी माहिती सांगा.

क) सामाजिक क्रियेचे वैशिष्ट्ये सांगा.

ड) राष्ट्रवादाच्या उदयाची कारणे सांगा.

इ) प्रबोधन काळी संकल्पना विशद करा.

फ) वसाहतवाद या विषयी माहिती लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन वर टिपा लिहा. **[18]**

अ) औद्योगिक क्रांती उदयास येण्याची कारणे कोणती?

ब) फ्रेंच राज्यक्रांती विषयी माहिती सांगा.

क) प्रत्यक्ष वादाची वैशिष्ट्ये लिहा.

ड) ऑगस्ट कॉम्टे चा प्रत्यक्ष वादी सिद्धांत स्पष्ट करा.

इ) मॅक्स वेबर चा सामाजिक क्रियेचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

फ) डरखाईन यांचा आत्महत्या सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. **[20]**

अ) कार्ल मार्क्सचा ऐतिहासिक भौतिकवादाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

ब) भारतातील ब्रिटिश वसाहतवादाची अवस्था स्पष्ट करा.

क) प्रोटेस्टंटाचे नितीतत्व यावर चर्चा करा.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11203

[Total No. of Pages : 3

[6464]-220
S.Y. B.A. (SODL)
ENGLISH
DSE 2-A-I: Appreciating Poetry - I
(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) **A) Attempt the following : [6 × 1 = 6]**

i) Which of the following is NOT an element of poetry?

a) Rhyme b) Meter

c) Paragraph d) Imagery

ii) The pattern of stressed and unstressed syllables in a line of poetry is called:

a) Rhyme b) Rhythm

c) Meter d) Stanza

iii) A 14-line poem, usually written in iambic pentameter, is called a:

a) Haiku b) Sonnet

c) Limerick d) Free verse

iv) A Japanese poem with three lines and a syllable pattern of 5-7-5 is called a:

a) Limerick b) Haiku

c) Sonnet d) Ballad

P.T.O.

v) "The wind whispered through the trees." This is an example of:

a) Simile   b) Metaphor

c) Personification   d) Hyperbole

vi) A comparison using "like" or "as" is called:

a) Metaphor   b) Simile

c) Personification   d) Alliteration

B) Answer any three of the following questions in short : [3 × 2 = 6]

a) What is a dramatic monologue in poetry?

b) What is an elegy? Provide an example of a famous elegy.

c) How does figurative language enhance poetry?

d) What is rhyme in poetry?

Q2) **Answer any five of the following questions in short : [5 × 4 = 20]**

a) What are some essential features of poetry?

b) Why is poetry often associated with emotions and imagination?

c) How did the Renaissance influence poetry?

d) How can poetry influence social and political movements?

e) What were the main features of poetry during the Romantic period?

f) What themes were common in Modernist poetry?

Q3) **Write notes on any three of the following :** **[3 × 6 = 18]**

a) What is the tone of the poem ‘The Nightingale’?

b) What is the theme of the poem ‘The Sun Rising’?

c) Discuss the paradox in ‘Ode on a Grecian Urn’.

d) What social injustices does Blake highlight in *London*, and how does he use imagery to emphasize them?

e) Compare and contrast the depiction of nature in *The Nightingale* and *To a Skylark*.

Q4) **Attempt any two of the following questions :** **[2 × 10 = 20]**

a) How does Shakespeare use imagery in *Sonnet 3* to convey the theme of beauty and procreation?

b) In *To a Skylark*, how does Shelley contrast human suffering with the bird’s joy?

c) How does Blake use repetition and rhythm to reinforce his message in *London*?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11204

[Total No. of Pages : 2

[6464]-221
S.Y. B.A. (SODL)
MARATHI (मराठी)
DSE 2-B-I : साहित्यविचार
(2019 Pattern) (Semester - III)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) अ) खालील रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

i) प्राचीन काळत साहित्याला .... असे म्हटले जात असे.

ii) मम्मट यांनी .... हा ग्रंथ लिहिला.

iii) 'काव्यस्य आत्मा ध्वनी:' ही काव्याची व्याख्या .... यांनी केली आहे.

iv) हेमचंद्र यांनी .... हा ग्रंथ लिहिला आहे.

v) सुप्त मनात तयार होणाऱ्या रसायनांचा सहज उद्रेक म्हणजे .... होय.

vi) कल्पनांशी केलेली वैचारिक चमकृतीपूर्ण क्रीडा म्हणजे .... होय.

ब) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[6]**

i) लीला गोविलकर यांच्या मते, 'सहाव्या शतकात काव्यशास्त्राला' कोणते नाव होते?

ii) आत्मविष्कार म्हणजे काय?

iii) प्राचीन काळात राजशेखर या साहित्यशास्त्रज्ञाने साहित्याला कोणता हा शब्द वापरला आहे?

iv) 'व्यवहारज्ञान' हे साहित्याचे प्रयोजन कोणी सांगितले आहे?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[20]**

अ) 'काव्या'च्या दोन व्याख्या लिहा.

ब) शब्दशक्तीचे मुख्य प्रकार किती आणि कोणते?

क) संस्कृत मीमांसकांनी केलेल्या प्रतिभेच्या दोन व्याख्या लिहा.

ड) लक्षणा शक्ति म्हणजे काय?

इ) शैलीचे मुख्य प्रकार किती आणि कोणते ते लिहा.

फ) ललित साहित्य म्हणजे काय?

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[18]**

अ) शब्दालंकाराचे एकूण प्रकार किती व कोणते? ते सविस्तर लिहा.

ब) ललित साहित्य व ललितेतर साहित्य यातील फरक स्पष्ट करा.

क) मम्मटांची साहित्यविषयक प्रयोजने लिहा.

ड) साहित्य वाचनाची उद्दिष्टे सविस्तर लिहा.

इ) साहित्याच्या भाषेविषयी सविस्तर माहिती लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[20]**

अ) साहित्याची विविध प्रयोजने उदाहरणसाहित स्पष्ट करा.

ब) साहित्यिकांची गुणवैशिष्ट्ये लिहा.

क) साहित्यनिर्मितीमधील स्फूर्तीचे कार्य स्पष्ट करा.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11205

[Total No. of Pages : 2

[6464]-222
B.A. (SODL)
HINDI (हिंदी)
DSE 2-C-I : मध्ययुगीन काव्य तथा उपन्यास साहित्य
(2019 Pattern) (Semester - III)

समय : 3 घंटे] *[पूर्णांक : 70*

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य है ।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक है ।

प्रश्न 1) अ) निम्नलिखित प्रश्नों में से छः प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए । **[6]**

i) कबीर के गुरू कौन थे?

ii) कबीर का जन्म कब हुआ था?

iii) मीराबाई किसकी भक्त थी?

iv) कविता के पति का नाम क्या था?

v) कवित कहां नौकरी करती थी?

vi) एक पत्नी के नोट्स उपन्यास की लेखिका कौन है?

vii) उपन्यास का प्राण तत्व कौन सा माना जाता है?

ब) निम्नलिखित प्रश्नों में से तीन प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए । **[6]**

i) भावनात्मक रहस्यवाद का विश्लेषण कीजिए ।

ii) हठयोग शब्द से क्या तात्पर्य है?

iii) ममता कालिया के रचनाओं के नाम लिखिए ।

iv) एक पत्नी के नोट्स उपन्यास के प्रमुख पात्रों के नाम लिखिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित प्रश्नों में से पांच प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[20]**

अ) कबीर के व्यक्तित्व और कृतित्व पर प्रकाश डालिए ।

ब) कबीर की भक्ति भावना पर प्रकाश डालिए ।

क) मीराबाई के भक्ति भावना का विश्लेषण कीजिए ।

ड) उपन्यास के तत्वों पर प्रकाश डालिए ।

इ) एक पत्नी के नोट्स उपन्यास के देशकाल वातावरण पर प्रकाश डालिए ।

फ) कविता की चारित्रिक विशेषताओं को स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से तीन पर टिप्पणियां लिखिए । **[18]**

अ) दांपत्य भावना और कबीर ।

ब) मीराबाई की प्रगतिशीलता ।

क) ममता कालिया व्यक्तित्व और कृतित्व ।

ड) संदीप की चारित्रिक विशेषता ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्ही दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए । **[20]**

अ) कबीर के काव्य की विशेषताएं लिखिए ।

ब) एक पत्नी के नोट्स उपन्यास की कथावस्तु लिखिए ।

क) मीराबाई के व्यक्ति और कृतित्व पर प्रकाश डालते हुए मीरा के काव्य की विशेषताएं लिखिए ।

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11233

[Total No. of Pages : 2

[6464]-223
S.Y.B.A. (SODL)
SANSKRIT (संस्कृत)
DSE2-D-I : ऋग्वेदः, ब्राह्मणग्रन्थाः
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) अ) योग्य पर्याय निवडून जोड्या जुळवा. **[6]**

a)	शतपथब्राह्मण	i)	मनुमत्स्यकथा
b)	पाचवे मंडल	ii)	सरमापणिकथा
c)	तैत्तिरीयब्राह्मण	iii)	इन्द्रममुचिकथा
d)	जैमिनीयब्राह्मण	iv)	सरमापणिसंवादसूक्तम्
e)	दहावे मंडल	v)	पर्जन्यसूक्तम्
f)	पहिले मंडल	vi)	अग्निसूक्तम्

ब) पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[6]**

a) 'इन्द्रनमुचिकथा' पाठात काय सांगितले आहे ते थोडक्यात स्पष्ट करा.

b) पर्जन्य

c) उषस्सूक्ताचे नैसर्गिकदृष्टीने महत्त्व

d) ऋग्वेदातील कोणत्याही दोन देवतांविषयी लिहा.

P.T.O.

Q2) कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[20]**

a) स स जायमानः परमे व्योमन्याविरग्निरभवन्मातरिश्वने।

अस्य क्रत्वा समिधानस्य मज्मना प्र द्यावा शोचिः पृथिवी अरोचयत् ।। भाषांतर करा.

b) कीदृङ्ङिन्द्रः सरमे का दृशीका यस्येदं दूतीरसरः पराकात्।

आ च गच्छान्मित्रमेना दधामाथा गवां गोपतिर्नो भवाति ।। भाषांतर करा.

c) नाहं तं वेद दभ्यं दभत्स यस्येदं दूतीरसरं पराकात्।

न तं गूहन्ति स्त्रवतो गभीरा हता इन्द्रेण पणयः शयध्वे ।। भाषांतर करा.

d) एषा जनं दर्शता बोधयन्ती सुगान्पथः कृण्वती यात्यग्रे।

बृहद्रथा बृहती विश्वमिन्वोषा ज्योतिर्यच्छत्यग्रे अह्नाम् ।। भाषांतर करा.

e) स भूमिं विश्वतो वृत्वात्यतिष्ठद्दशाङ्गुलम्। ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

f) अवध्रं ज्योतिरदितेरृतावृधो देवस्य श्लोकं सवितुर्मनामहे ।। ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

Q3) खालीलपैकी कोणत्याही तिहींची उत्तरे लिहा. **[18]**

a) पुरूषसूक्ताचे महत्त्व

b) सरमापणिसंवाद

c) मनुमत्स्यकथा

d) यूपनिर्माणम्

e) ऋग्वेदरचना

Q4) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. **[20]**

a) 'सरमापणिकथा' तुमच्या भाषेत लिहून तिचे औचित्य स्पष्ट करा.

b) अग्निसूक्ताचे रसग्रहण लिहा.

c) इन्द्रावरूणौसूक्ताचे रसग्रहण लिहा.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11206

[Total No. of Pages : 4

[6464]-224
S.Y. B.A. (SODL)
HISTORY
DSE2-E - I : Glimpses of the Modern World - I
(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) **Fill in the Blanks.** **[6]**

a) _______ He is considered the Father of the protestant Revolution.

b) The French Revolution took place in the year _________.

c) Young Italy was founded by ______.

d) The world's first communist revolution ______ the revolution is called.

e) After the first world war, a peace conference was held here _____.

f) The International Court of Justice of the United Nations was ____ located here.

B) **Answer any three of the following questions in short.** **[6]**

a) What is enlightenment?

b) Explain in short the Declaration of Independence.

c) Explain the meaning of the Industrial Revolution.

d) In which country did the Meiji Revolution take place

Q2) **Answer any five of the following questions short** **[20]**

a) Write information about Martin Luther King.

b) Write the Provisions of the Treaty of Paris.

c) Right the objectives of Carbonari Movement.

d) State the objectives of the establishment of the United Nations.

e) State the consequences of the Russian Revolution

f) Explain the British Imperialism.

Q3) **Write notes on any three of the following questions.** **[18]**

a) Religion Reform movement.

b) Boston Tea party.

c) Joseph Mazzini

d) Treaty of Versailles

e) Lenin

Q4) **Attempt any two the following questions.** **[20]**

a) Write detail causes for the French Revolution.

b) Write the information about unification of Germany

c) Explain the consequences of the World War - I.

Total No. of Questions : 4]

PD-11206

[6464]-224
S.Y. B.A. (SODL)
HISTORY
DSE2-E - I : Glimpses of the Modern World - I
(2019 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्रश्न 1) **अ) रिकाम्या जागा भरा.** **[6]**

अ) .... यास प्रोटेस्टंट क्रांतीचा जनक मानले जाते.

ब) फ्रेंच राज्यक्रांती .... वर्षी घडून आली.

क) यंग इंटलीची स्थापना .... याने केली.

ड) जगातील पहिली साम्यवादी क्रांती .... या क्रांतीस म्हणतात.

इ) पहिल्या महायुद्धानंतर ....येथे शांतता परिषद भरविण्यात आली होती.

फ) राष्टसंघाचे आंतरराष्ट्रीय न्यायालय .... येथे होते.

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा : **[6]**

अ) प्रबोधन म्हणजे काय?

ब) स्वातंत्र्याचा जाहीरनामा थोडक्यात सांगा.

क) औद्योगिक क्रांतीचा अर्थ सांगा.

ड) मेईजी क्रांती कोणत्या देशात घडून आली.

प्रश्न 2) **खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा :** **[20]**

अ) मार्टिन ल्यूथर किंग विषयी माहिती लिहा.

ब) पॅरिसच्या तहातील तरतुदी लिहा.

क) कार्बोनरी चळवळीची उद्दिष्टे लिहा.

ड) राष्ट्रसंघाच्या स्थापनेची उद्दिष्ट्ये सांगा.

इ) रशियन राज्यक्रांतीचे परिणाम लिहा.

फ) इंग्रजांचा साम्राज्यवाद स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) **खालीलपैकी कोणत्याही तीन टिपा लिहा :** **[18]**

अ) धर्मसुधारणा चळवळ

ब) बोस्टन टी पार्टी

क) जोसेफ मॅझिनी

ड) व्हर्सायचा तह

इ) लेनिन

प्रश्न 4) **खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा :** **[20]**

अ) फ्रेंच राज्यक्रांतीची कारणे सविस्तर लिहा.

ब) जर्मनीच्या एकीकरणाबाबत माहिती लिहा.

क) पहिल्या महायुद्धाचे परिणाम विषद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : [ ]

PD11207

[Total No. of Pages : 4

[6464]-225
S.Y.B.A. (SODL)
ECONOMICS
DSE2-G-I : Macro Economics - I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester-III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:
1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Attempt the following. **[6]**

i) Which of the following is not a method of calculating national income.

a) Banking method
b) Expenditure method
c) Production method
d) Income method

ii) Who is calculating national income in India?

a) Ministry of Finance
b) Central Statistical Office
c) RBI
d) None of these

iii) According to Keynes' theory, to increase production and employment levels in the economy by ________ .

a) Reducing taxes
b) Increasing government expenditure
c) Raising interest rates
d) Reducing inflation

iv) Who first of all calculated national income of India?

a) P. C. Mahalanobis
b) V.K.R.V.Rao
c) Dadabhai Naoroji
d) None of these

v) NNP means ________

a) GDP-Depreciation b) GDP + Depreciation

c) NNP-Depreciation d) GNP–Depreciation

vi) Which of the following methods is used to calculate national income?

a) Income Method b) Production Method

c) Expenditure Method d) All of the above

B) Answer the following questions in short. (Any Three) **[6]**

a) Write the definition of macroeconomics.

b) Write two characteristics of national income.

c) What is concept of effective demand?

d) What is consumption function?

Q2) Write the answer of the following questions. (Any Five) **[20]**

a) Explain the nature of macroeconomics.

b) Write the importance of national income.

c) What is aggregate demand function?

d) What is under employment equilibrium?

e) Explain the concept of average propensity to consume.

f) Explain the concept of multiplier.

Q3) Write short Notes. (Any Three) **[18]**

a) Circular flow of national income.

b) Importance of macroeconomics.

c) Classical theory of employment.

d) Characteristics of consumption function.

e) Limitations of macroeconomics.

Q4) Explain in detail the answer of the following questions. (Any Two) **[20]**

a) Explain the various concepts of national income.

b) Explain in detail the market law of S.

c) Explain in detail the factors affecting consumption expenditure.

❋❋❋

Total No. of Questions : 4]

PD11207

[6464]-225
S.Y.B.A. (SODL)
ECONOMICS
DSE2-G-I : Macro Economics - I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester-III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना :- *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* अ) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[6]**

i) खालीलपैकी कोणती पद्धत ही राष्ट्रीय उत्पन्न मोजण्याची पद्धत नाही?

अ) बँकिंग पद्धत | ब) खर्च पद्धत
क) उत्पादन पद्धत | ड) उत्पन्न पद्धत

ii) भारतातील राष्ट्रीय उत्पन्नाची गणना कोण करते?

अ) अर्थ मंत्रालय | ब) केंद्रीय सांख्यिकी कार्यालय
क) आरबीआय | ड) यापैकी नाही

iii) केन्सच्या सिद्धांतानुसार अर्थव्यवस्थेत उत्पादन आणि रोजगार पातळी वाढण्यासाठी ....

अ) कर कमी करणे | ब) सरकारी खर्च वाढवणे
क) व्याज दर वाढवणे | ड) चलनवाढ कमी करणे

iv) भारताचे पहिले राष्ट्रीय उत्पन्न कोणी मोजले?

अ) पी.सी महालनोबीस | ब) व्ही. के. आर. व्ही. राव
क) दादाभाई नौरोजी | ड) यापैकी नाही

v) NNP म्हणजे ....

अ) GDP - घसारा | ब) GDP + घसारा
क) NNP - घसारा | ड) GNP – घसारा

vi) राष्ट्रीय उत्पन्न मोजण्यासाठी खालील कोणती पद्धती वापरतात?

अ) उत्पन्न पद्धत | ब) उत्पादन पद्धत
क) खर्च पद्धत | ड) वरील सर्व

ब) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[6]**

i) स्थूल अर्थशास्त्राची व्याख्या लिहा.

ii) राष्ट्रीय उत्पन्नाचे दोन वैशिष्ट्ये लिहा.

iii) प्रभावी मागणी म्हणजे काय?

iv) उपभोग फलन म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) **[20]**

अ) स्थूल अर्थशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) राष्ट्रीय उत्पन्नाचे महत्त्व लिहा.

क) एकूण मागणी फलन म्हणजे काय?

ड) अपूर्ण रोजगार संतुलन म्हणजे काय?

इ) सरासरी उपभोग प्रवृत्ती संकल्पना स्पष्ट करा.

फ) गुणकाची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) राष्ट्रीय उत्पन्नाचा चक्रकार प्रवाह

ब) स्थूल अर्थशास्त्राचे महत्त्व

क) रोजगाराचा सनातन सिद्धांत

ड) उपभोग फलनाची वैशिष्ट्ये

इ) स्थूल अर्थशास्त्राच्या मर्यादा

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तरपणे स्पष्ट करा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या विविध संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) से चा बाजारपेठ विषयक नियम सविस्तर स्पष्ट करा.

क) उपभोग फलनावर परिणाम करणारे घटक सविस्तर स्पष्ट करा.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11208

[Total No. of Pages : 4

[6464]-226
S.Y.B.A. (SODL)
POLITICAL SCIENCE
DSE2-H-I : Political Journalism - I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full Marks.***

Q1) A) Attempt the following **[6×1=6]**

i) What kind of political parties in India are?

a) National b) Regional

c) Registered political party d) All of the above

ii) The fourth pillar of Indian democracy is.....

a) Media b) Government

c) Judiciary d) Journalist

iii) What newspaper did Mahatma Gandhi have started in South Africa?

a) Navjivan b) Young India

c) Indian Opinion d) New India

iv) Where newspapers of a political nature began in the 18th century.

a) America b) England

c) Nigeria d) Sweden

v) Which is the first newspaper in India.

a) Bengal Gazette b) The Hindu

c) Gomantak d) Darpan

vi) What should be the role of a journalist?

a) Emphasizing paid news

b) Emphasis on advertising

c) Fearless

d) Unfaithful

B) Answer any three of the following questions in short. **[3×2=6]**

i) State the meaning of Journalism.

ii) Write the any two feature of Newspaper.

iii) What newspaper did Lokmanya Tilak start?

iv) What is a printed Media?

Q2) Answer any five of the following questions in short. **[5×4=20]**

a) Explain the features of the Radio media.

b) State the features of the Television media.

c) Explain the history of world journalism

d) Explain the role of political satirist

e) What is the law-making process in India?

f) State the importance of Journalism.

Q3) Write notes on any three of the following. **[3×6=18]**

a) Parliament

b) No-confidence Motion

c) Exit Pole

d) Radio

e) Column writing

Q4) Attempt any two of the following questions. **[2×10=20]**

a) Describe the media of political journalism

b) Explain the nature and scope of political journalism.

c) Explain global laws on political journalism.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

PD11208

[6464]-226

S.Y.B.A. (SODL)

POLITICAL SCIENCE

DSE2-H-I : Political Journalism - I

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] [एकूण गुण : 70

सूचना :– 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्र.1) अ) खालील प्रश्न सोडवा. **[6×1=6]**

i) भारतातील राजकीय पक्ष किती प्रकारचे आहेत?
अ) राष्ट्रीय
ब) प्रादेशिक
क) नोंदणीकृत मान्यताप्राप्त राजकीय पक्ष
ड) वरील सर्व

ii) भारतीय लोकशाहीचा चौथा स्तंभ .... आहे.
अ) मीडिया ब) सरकार
क) न्यायपालिका ड) पत्रकार

iii) महात्मा गांधींनी दक्षिण आफ्रिकेत कोणते वृत्तपत्र सुरू केले होते?
अ) नवजीवन ब) यंग इंडिया
क) इंडियन ओपिनियन ड) न्यु इंडिया

iv) 18 व्या शतकात राजकीय स्वरूपाची वृत्तपत्रे कुठे सुरू झाली?
अ) अमेरिका ब) इंग्लंड
क) नायजेरिया ड) स्वीडन

v) भारतातील पहिले वृत्तपत्र कोणते?
अ) बंगाल गॅझेट ब) द हिंदू
क) गोमांतक ड) दर्पण

vi) पत्रकाराची भूमिका कशी असावी?
अ) पेड न्यूजवर भर देणारी ब) जाहिरातीवर भर देणारी
क) निर्भिड ड) अविश्वासू

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या. **[3×2=6]**

i) पत्रकारितेचा अर्थ सांगा.

ii) वर्तमानपत्राचे कोणतेही दोन वैशिष्ट्ये सांगा.

iii) लोकमान्य टिळकांनी कोणते वृत्तपत्र सुरू केले?

iv) मुद्रित माध्यमे म्हणजे काय?

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. **[5×4=20]**

अ) रेडिओ माध्यमाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ब) टेलिव्हिजन (दूरचित्रवाणी) प्रसारमाध्यमाची वैशिष्ट्ये सांगा.

क) जागतिक पत्रकारितेचा इतिहास स्पष्ट करा.

ड) राजकीय व्यंगभाष्यकाराची भूमिका स्पष्ट करा.

इ) भारतात कायदा बनवण्याची प्रक्रिया काय आहे?

फ) पत्रकारितेचे महत्त्व सांगा.

प्र.*3)* खालीलपैकी कोणत्याही तीन टीपा लिहा. **[3×6=18]**

अ) संसद

ब) अविश्वास ठराव

क) एक्झिट पोल

ड) रेडिओ

इ) स्तंभलेखन

प्र.*4)* खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[2×10=20]**

अ) राजकीय पत्रकारितेची माध्यमे विशद करा.

ब) राजकीय पत्रकारितेचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

क) राजकीय पत्रकारितेबाबत जागतिक कायदे स्पष्ट करा.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11209

[Total No. of Pages : 4

[6464]-227

S.Y.B.A. (SODL)

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE2-J-I: Development Administration-I

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full Marks.***

Q1) A) Fill in the blanks choosing the right options **[6]**

i) The term of development administration was first mentioned in the Indian Journal of Public Administration in_____

(1999, 1955, 1988, 1960)

ii) ____ has difined Develpoment administration as a goal-oriented, action-oriented administrative system.

(Edward Widner, Robert Dahl, Widro Wilson, Devang Mehta)

iii) In 1969,____wrote the book 'Ecology of Public Administration'.

(Robert Dahl, Fred Riggs, Martin Caplan, Herbert Symon)

iv) The information Technology Act came into effect in Indian on____.

(17th November 2000, 17th October 2000, 18th December 2002, 10th January 2003)

v) E-Governance is the use of____to improve government operations.

(Technology, Social Science, Political Science, Policy Science)

vi) Madhya Prades government launched____Scheme for the development of E-Governance.

(Friends Scheme, Dnyandoot, Bhoomi yojana, Single window)

B) Answer any three of the following questions in short. **[6]**

i) Write any Two Function of Development Administration.

ii) What is Development Administration?

iii) What is E-Governance?

iv) Write the name of two Thinker of environmental approach of Administrative.

Q2) Answer any five of the following question is 150 Words. **[20]**

a) Explain the function of Development administration.

b) Write the Causes of failure of Development administration.

c) Explain the Scope of Development administration.

d) Explain Fred Riggs's approach to the study of development administration.

e) Explain the symbols that influence the administration system.

f) Write the characteristics of public private partnership.

Q3) Write the short notes (any Three) **[18]**

a) Importance of E-Governance.

b) Environmental approach

c) Origin of Development administration.

d) Nature of Development Administration

e) Public-private parternship

Q4) Answer any Two of the following questions in detail. **[20]**

a) 'Fred Riggs's contribution in Development administration' write in detail.

b) Explain the environmental approach in detail.

c) Write an essay on 'The Development of E-Governance in India'.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

PD11209

[6464]-227

S.Y.B.A. (SODL)

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE2-J-I: Development Administration-I

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] **[एकूण गुण : 70**

सूचना :- *1)* **सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.**

2) **उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.**

प्र.1) अ) योग्य पर्याय निवडुन रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

i) .... साली 'इंडियन जर्नल ऑफ पब्लिक ॲडमिनिस्ट्रेशन' मध्ये सर्व प्रथम 'विकास प्रशासन' या शब्दांचा उल्लेख केला आहे.

(1999, 1955, 1988, 1960)

ii) 'विकास प्रशासन म्हणजे ध्येयभिमुख, कृतीभिमुख असणारी प्रशासकिय व्यवस्था' ही व्याख्या .... यांनी केली आहे.

(एडवर्ड विडनर, रॉबर्ट ढाल, विड्रो विल्सन, देवांग मेहता)

iii) 1969 मध्ये .... यांनी 'इकॉलॉजी ऑफ पब्लिक ॲडमिनिस्ट्रेशन' हा ग्रंथ लिहला.

(रॉबर्ट ढाल, फ्रेड रिंग्ज, मार्टिन कप्लान, हरबर्ट सायमन)

iv) माहिती तंत्रज्ञान कायद्याची भारतात .... दिवशी अमंलबजावनी सुरू झाली.

(17 नोव्हें. 2000, 17 ऑक्टो. 2000, 18 डिसें. 2002, 10 जाने. 2003)

v) ई-गव्हर्नस म्हणजे शासकीय कार्यात सुधारणा करण्यासंबंधी .... वापर केला जातो.

(तंत्र-विज्ञान, सामाजिक विज्ञान, राजकीय विज्ञान, धोरण विज्ञान)

vi) ई-प्रशासनाच्या विकासासाठी मध्यप्रदेश सरकारने .... योजना सुरू केली.

(फ्रेंडस योजना, ज्ञानदूत, भुमी योजना, एक-खिडकी योजना)

ब) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[6]**

i) विकास प्रशासनाची कोणतेही दोन कार्य लिहा.

ii) विकास प्रशासन म्हणजे काय?

iii) ई-शासन म्हणजे काय?

iv) प्रशासनाच्या पर्यावरणीय दृष्टीकोनाच्या दोन अभ्यासकांची नावे लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) विकास प्रशासनाची कार्य स्पष्ट करा.

ब) विकास प्रशासनाच्या अपयशाची कारणे लिहा.

क) विकास प्रशासनाची व्याप्ती थोडक्यात स्पष्ट करा.

ड) फ्रेड रिग्ज यांचा विकास प्रशासनातील अभ्यासाचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

इ) प्रशासकीय व्यवस्थेला प्रभावित करणारे प्रतिके स्पष्ट करा.

फ) सार्वजनिक खाजगी भागीदारीची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) **[18]**

अ) ई-शासनाचे महत्त्व

ब) पर्यावरणीय दृष्टिकोन

क) विकास प्रशासनाची उत्पत्ती

ड) विकास प्रशासनाचे स्वरूप

इ) सार्वजनिक-खासगी भागीदारी

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा. **[20]**

अ) फ्रेड रिग्ज याच्या विकास प्रशासनातील योगदान सविस्तर लिहा.

ब) पर्यावरणात्मक दृष्टिकोनाची संकल्पना सविस्तर मांडणी करा.

क) भारतातील ई-शासनाच्या विकासावर निबंध लिहा.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : [ ]

PD11210

[Total No. of Pages : 4

[6464]-228
S.Y.B.A. (SODL)
SOCIOLOGY
DSE2-K-I: Society in India : Understanding Issues
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) A) Attempt the following **[6]**

i) Which religion directly recognizes the unequal structure?

ii) Which system emerged after the fall of feudalism?

iii) Who introduced the concept of self?

iv) What is the name of a religious group with a small population in a country?

v) How many criteria did Henry propose to identify poverty?

vi) What is the change in the direction of progress or advancement called?

B) Answer any three of the following Questions in short **[6]**

i) Caste system

ii) Minorities

iii) Crimes against women

iv) Poverty

Q2) Answer any five of the following questions in short **[20]**

a) What are the reasons for increasing inequality?

b) Explain the features of sociology.

c) Explain the meaning of displacement.

d) Explain the reasons for caste inequality.

e) Briefly write the concept of social problem.

f) Briefly write the role of law.

Q3) Write notes on any three of the following. **[18]**

a) Explain the concept of female foeticide and write the reasons.

b) Explain gender, inequality and discrimination.

c) Discuss the impact of gender institutions.

d) Write information about civil society and rural society.

e) Explain the issue of unemployment.

Q4) Attempt any two of the following questions. **[20]**

a) Discuss the nature of social problems by defining them.

b) Explain the meaning of the state and the guiding principles of state policy.

c) Explain the causes of human trafficking by defining human trafficking.

✻ ✻ ✻

Total No. of Questions : 4]

PD11210

[6464]-228

S.Y.B.A. (SODL)

SOCIOLOGY

DSE2-K-I: Society in India : Understanding Issues

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 3 तास]* *[एकूण गुण : 70*

सूचना :- *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* अ) खालील प्रश्न सोडवा. **[6]**

i) विषमताधिष्ठित संरचनेस प्रत्यक्ष कोणत्या धर्माची मान्यता आहे.

ii) सरंजामशाहीच्या पतनानंतर कोणती व्यवस्था उदयास आली?

iii) स्व ची संकल्पना कोणी मांडली?

iv) एखाद्या देशातील कमी लोकसंख्या असलेल्या धार्मिक समूहास काय म्हणतात?

v) हेन्री यांनी दारिद्र्याची ओळख करून देण्यासाठी किती निकष मांडले?

vi) उन्नत अथवा प्रगत दिशेने होणारे परिवर्तनास काय म्हणतात?

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात द्या. **[6]**

i) जाति व्यवस्था

ii) अल्पसंख्यक

iii) स्त्री विरूद्ध गुन्हे

iv) दारिद्र्य

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात द्या. **[20]**

अ) वाढत्या विषमतेची कारणे कोणती?

ब) समाजशास्त्राचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

क) विस्थापनेचा अर्थ सांगा.

ड) जातीच्या असमानतेची कारणे सांगा.

इ) सामाजिक समस्येची संकल्पना थोडक्यात लिहा.

फ) कायद्याची भूमिका थोडक्यात लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन वर टीपा लिहा. **[18]**

अ) स्त्रीभ्रूणहत्येची संकल्पना स्पष्ट करून कारणे लिहा.

ब) लिंग भाव, असमानता आणि भेदभाव स्पष्ट करा.

क) लैंगिक संस्थेच्या परिणामावर चर्चा करा.

ड) नागरी समाज आणि ग्रामीण समाज या बाबत माहिती लिहा.

इ) बेरोजगारी विषयक प्रश्न विशद करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. **[20]**

अ) सामाजिक समस्येच्या व्याख्या सांगून सामाजिक समस्येच्या वैशिष्ट्यावर चर्चा करा.

ब) राज्याचा अर्थ सांगून राज्य धोरणाची निर्देशक तत्त्वे स्पष्ट करा.

क) मानवी तस्करीच्या व्याख्या सांगून मानवी तस्करीचे कारणे स्पष्ट करा.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 3] **SEAT No. :** ☐

PD-11211 **[Total No. of Pages : 2**

[6464]-229
S.Y. B.A. (SODL)
ENGLISH
SEC 2-A-I : Mastering Communication Skills - I
(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 35*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **A) Attempt the following** **[4 × 1 = 4]**

1) Which phrase is not suitable for introducing a colleague?
   a) "This is my teammate, Riya".
   b) "Meet Riya, she's new here".
   c) "Hey, who's that ?"
   d) "Allow me to introduce Riya".

2) "Could I possibly join this discussion?" is an example of
   a) Refusing permission
   b) Joining a conversation politely
   c) Declining an invitation
   d) Giving permission

3) Which tool is list effective for digital communication?
   a) Email b) WhatsApp
   c) Handwritten letters d) Zoom

4) "I'd love to, but I have prior commitments" is used to:
   a) Accept an invitation b) Decline an invitation
   c) Give permission d) Leave a conversation.

P.T.O.

Q1) **B) Answer any three in short** **[3 × 2 = 6]**

a) List two phrases to leave a conversation politely.

b) How would you introduce a friend to your professor

c) Give two examples of digital literacy skills.

d) What is the importance of body language in project presentation.

Q2) **Answer any three** **[3 × 5 = 15]**

a) Explain the steps to join a group conversation without interrupting.

b) Draft a formal email declining a seminar invitation.

c) How does digital literacy enhance workplace communication?

d) Describe three best practices for a project presentation.

e) Write a dialogue where person A asks for permission to leave early and person B refuses politely.

Q3) **Answer any one** **[1 × 10 = 10]**

a) You are at a networking event. Introduce yourself to a stranger, join their conversation and later exit gracefully. Write the script.

b) Design a 5- slide outline for a presentation on “Climate Change Awareness”. Include key talking points.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD-11212

[Total No. of Pages : 2

[6464]-230
S.Y. B.A. (SODL)
MARATHI (मराठी)
SEC 2-B-I : प्रकाशन व्यवहार आणि संपादन
(2019 Pattern) (Semester - III)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 35*

सूचना :
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*
2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) अ) खालील रिकाम्या जागा भरा : **[4]**

i) श्रीरामपूर मिशनची स्थापना .... झाली.

ii) ईप्रिंट पेज नंतरचे पान .... असते.

iii) शेवटच्या पानांचा येणारा कव्हरला .... म्हणतात.

iv) व्यक्तीच्या नावात अद्याक्षरे देताना त्यापुढे .... दिला जातो.

ब) खालील कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **[6]**

i) प्रकाशन व्यवहार म्हणजे काय?

ii) मुद्रित शोधन म्हणजे काय?

iii) ललित साहित्य म्हणजे काय?

iv) विकिपीडिया म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **[15]**

अ) प्रकाशन व्यवसायाचा परिचय करून द्या.

ब) प्रकाशन व्यवसायाची निर्मिती सांगा.

क) मुखपृष्ठ एक कला असे का म्हणतात?

ड) पुस्तकाची बांधणी थोडक्यात सांगा.

इ) मुद्रित शोधण्याचे महत्व सांगा.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालील कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तरे लिहा : **[10]**

अ) प्रकाशन व्यवसायास आवश्यक गुण व प्रकाशकाचे कार्य लिहा.

ब) मुद्रित शोधनात चिन्ह का वापरतात सविस्तर लिहा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD-11213

[Total No. of Pages : 2

[6464]-231
B.A. (SODL)
HINDI (हिंदी)
SEC-2-C-I : अनुवाद स्वरूप एवं व्यवहार
(2019 Pattern) (Semester - III)

समय : 2 घंटे] *[पूर्णांक : 35*

सूचनाएँ :
1) *सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।*
2) *दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।*

प्रश्न 1) अ) निम्नलिखित प्रश्नों में से चार प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए। **[4]**

i) अनुवाद की एक परिभाषा लिखिए।

ii) अनुवाद शब्द अंग्रेजी के कौन-से शब्द का पर्यायवाची शब्द है?

iii) आशु अनुवाद का सामान्य अर्थ क्या है?

iv) Sanction - के लिए हिंदी पारिभाषिक शब्द कौन-सा है?

v) Director collection workshop - के लिए हिंदी पारिभाषिक शब्द कौन-सा है?

ब) निम्नलिखित प्रश्नों में से तीन प्रश्नों के उत्तर दो-तीन वाक्य में लिखिए। **[6]**

i) छायानुवाद से क्या तात्पर्य है?

ii) सारानुवाद किसे कहते है?

iii) स्रोत भाषा से क्या तात्पर्य है?

iv) आंशिक अनुवाद से क्या तात्पर्य है?

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से तीन प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। **[15]**

अ) अनुवाद की सहायक सामग्री पर प्रकाश डालिए।

ब) आशु अनुवाद के विभिन्न क्षेत्रों पर प्रकाश डालिए।

क) विज्ञापन में अनुवाद का महत्व स्पष्ट कीजिए।

ड) अनुवाद के विभिन्न प्रकारों पर प्रकाश डालिए।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से एक गद्यांश का हिंदी में अनुवाद कीजिए। **[10]**

अ) The stream of national consiousness flows incessantly. As the Ganga emerging in the Himalaya takes many courses and forms and fulfils the spiritual and physical needs of the people of India, similarly the toughts of the great sages living in the caves of the Himalaya have always remained the source of inspiration for the people of his country, acting as a unifying influence in many ways. Ganga is one but has many name. Whether we call it Mandakini, Bhagirathee or by any other names, it is the same, its sacred water acting as the life-line and giving solace to the people. For all places, races, castes, villages and towns of the country the Ganga has been the loving and caring mother through out the ages. The same conception of the land of our birth as our mother has always been the main stay of national consciousness fir the Indians.

ब) सावित्रीबाई फुले या भारताच्या पहिल्या महिला शिक्षक होत्या. त्यानी त्यांचे आयुष्य शिक्षण प्रसार व समाज सुधारणेच्या कामात व्यतीत केले सावित्रीबाईंचा जन्म 3 जानेवारी 1831 रोजी सातारा जिल्ह्यातील नायगाव येथे झाला. त्यांच्या आईचे नाव लक्ष्मीबाई तर वडिलांचे नाव खंडोजी नेवसे पाटील होते. 1840 साली सावित्रीबाईंचा विवाह जोतीराव फुले यांच्यासह झाला तेव्हा त्याचे वय अवघे 9 वर्ष तर जोतीरावांचे वय तेरा वर्षाचे होते. जोतिबांनी सावित्रीबाईना शिकण्यासाठी प्रोत्साहन दिले. स्त्रियांना दुय्यम दर्जा देणाऱ्या समाजव्यवस्थेला न जुमानता सावित्रीबाईनी स्त्रीमुक्ती व स्त्रीशिक्षणाचा पाया रचला. 1 जानेवारी 1848 ला त्यांनी त्यांचे पती जोतिबा फुले यांच्यासह पहिली मुलीची शाळा सुरु केली. स्त्रियांनी शिकणे व शिकविणे हे धर्माला अनुसरून नाही असे काही लोकांना वाटे. अशा लोकांनी सावित्रीबाईंना कठोर विरोध केला. सावित्रीबाई शाळेत जायला निघाल्या की हे विरोधक त्यांच्यावर दगड, शेण व चिखल फेकत पण सावित्रीबाईनी या सगळ्याला खंबीरपणे तोड दिले. बाल विवाह, सती अशा कित्येक क्रूर प्रथांना त्यांनी विरोध केला. महात्मा फुलेंनी स्थापन केलेल्या सत्यशोधक समाजाच्या कार्यातही त्यांनी हातभार लावला. त्यांनी अनेक ठिकाणी समाजसुधारणेसाठी भाषणे दिली. सावित्रीबाईनी 'काव्यफुले' व 'बावनकशी सुबोध रत्नाकर' हे काव्य संग्रह लिहिले. 1896-97 सालां दरम्यान पुण्यात प्लेगची साथ पसरली होती. सावित्रीबाई प्लेगच्या रोग्यांची सेवा करीत होत्या, तेव्हा त्यांनाही प्लेगची लागण झाली. 10 मार्च 1897 साली प्लेगमुळे त्यांचे निधन झाले.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD11234

[Total No. of Pages : 1

[6464]-232
S.Y.B.A. (SODL)
SANSKRIT (संस्कृत)
SEC2-D-I : संस्कृत–उच्चारणशास्त्र (Sanskrit Phonetics)
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

वेळ : 2 तास] [एकूण गुण : 35

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
All questions are compulsory.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
Figures to the right indicate full marks.

Q1) अ) खाली दिलेल्या जोड्या जुळवा. **[4]**

अ		ब	
a)	ह्रस्व स्वर	i)	आ
b)	अनुनासिक वर्ण	ii)	फ
c)	पवर्गस्थ वर्ण	iii)	लँ
d)	कण्ठव्यवर्ण	iv)	लृ

ब) पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[6]**

a) 'सूर्योदयः' या शब्दाचा संबंधित सूत्र सांगून संधी–विग्रह करा.

b) 'बाह्यप्रयत्न' किती व कोणते?

c) 'उदात्त' शब्दाची व्याख्या लिहा.

d) अवर्गीय व्यञ्जने कोणती?

Q2) पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[15]**

a) याज्ञवल्क्यशिक्षा

b) ष्टुत्व संधी

c) आभ्यंतर प्रयत्न

d) पाणिनीय शिक्षा

e) अर्धमात्रक वर्ण

Q3) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **[10]**

a) महर्षी पतञ्जली विरचित महाभाष्य – वर्णन करा.

b) व्याकरणाचा व्याख्याकाळ – चर्चा करा.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD-11214

[Total No. of Pages : 4

[6464]-233
S.Y. B.A. (SODL)
HISTORY
SEC2-E - I : Art & Architecture in Early India
(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 35*

Instructions to the candidates:

1) All questions are compulsory.

2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) A) **Attempt the following:** **[4]**

i) Where did the statue of Dancing girl found in Indus Valley Civilization?

ii) State the meaning of chaitya.'

iii) Which foreign art has an influence on Gandhara school of art?

iv) Which temple architectural style is more prevalent in South India?

B) **Answer any three of the following questions in short** **[6]**

i) State two features of the seals in Indus Valley Civilization.

ii) Name any four places of rock cut architecture (caves) in India.

iii) Write any two features of Mathura style of art.

iv) Give any four examples of the temples in Nagar style.

Q2) **Answer any three of the following questions** **[15]**

a) Write in brief about the sculpture of the Indus Valley Civilization.

b) Take a brief review of the art and architecture in the post-Mauryan period.

c) State the salient features of Gandhara school of Art.

d) Give an account of the development of temple architecture during the Chalukya period.

e) Write the salient features of Nagar temple Architecture.

Q3) **Attempt any one of the following questions.** **[10]**

a) Describe the Town Planning in the Indus Valley Civilization.

b) Discuss the development of rock cut Architecture in Maharashtra.

Total No. of Questions : 3]

PD-11214

[6464]-233
S.Y. B.A. (SODL)
HISTORY
SEC2-E - I : Art & Architecture in Early India
(2019 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 35*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्रश्न 1) **अ) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.** **[4]**

i) सिंधू संस्कृतीतील नर्तिकेची मूर्ती कोठे सापडली?

ii) 'चैत्य' याचा अर्थ सांगा.

iii) गांधार कला शैलीवर कोणत्या परकीय कलेचा प्रभाव आढळतो?

iv) दक्षिण भारतात कोणत्या मंदिर स्थापत्य शैलीचा प्रसार अधिक झाला आहे?

ब) खालीलपैकी तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[6]**

i) सिंधू संस्कृतीतील मुद्रांची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.

ii) भारतातील शैल स्थापत्याच्या (लेण्यांच्या) कोणत्याही चार ठिकाणांची नावे द्या.

iii) मथुरा कला शैलीची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.

iv) नागर शैलीतील मंदिरांची कोणतीही चार उदाहरणे द्या.

प्रश्न 2) **खालीलपैकी तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.** **[15]**

अ) सिंधू संस्कृतीतील शिल्पकलेविषयी थोडक्यात लिहा.

ब) मौर्योत्तर काळातील कला व स्थापत्याचा थोडक्यात आढावा द्या.

क) गांधार कला संप्रदायाची ठळक वैशिष्ट्ये लिहा.

ड) चालुक्य काळातील मंदिर स्थापत्य कलेच्या विकासाचा आढावा द्या.

इ) नागर मंदिर स्थापत्य शैलीची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्रश्न 3) **खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.** **[10]**

अ) सिंधू संस्कृतीतील नगर रचनेचे वर्णन करा.

ब) महाराष्ट्रातील शैल स्थापत्याच्या (लेणी) विकासाची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD11215

[Total No. of Pages : 4

[6464]-234
S.Y.B.A. (SODL)
ECONOMICS
SEC2-G-I : Basic Concept of Research Methodology - I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester-III)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) A) Attempt the following MCQs. **[4×1=4]**

i) What is the primary objective of research?

a) To prove personal opinions

b) To generate new knowledge and solve problems

c) To increase confusion

d) To manipulate data

ii) Which of the following is NOT a type of research?

a) Fundamental Research b) Applied Research

c) Action Research d) Casual Research

iii) Which type of research focuses on solving practical problems?

a) Basic Research b) Applied Research

c) Theoretical Research d) Observational Research

iv) What is the significance of economic research?

a) Helps in understanding financial concepts

b) Predicts future economic trends

c) Improves business decision-making

d) All of the above

P.T.O.

B) Answer any three of the following questions in short. **[3×2=6]**

i) Define research.

ii) What is hypothesis?

iii) What is primary data?

iv) Define data collection.

Q2) Answer any three of the following questions. **[3×5=15]**

a) Explain the concept of fundamental research.

b) Explain the concept of applied research.

c) Explain the need of research design.

d) Write a short note on action research.

e) Write a short note on secondary data collection.

Q3) Attempt any one of the following question. **[1×10=10]**

a) Explain the importance of economics research.

b) Explain the importance of hypothesis.

❃ ❃ ❃

Total No. of Questions : 3]

PD11215

[6464]-234
S.Y.B.A. (SODL)
ECONOMICS
SEC2-G-I : Basic Concept of Research Methodology - I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester-III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 2 तास]* *[एकूण गुण : 35*

सूचना :- *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) खालील बहुपर्यायी प्रश्नांची उत्तरे द्या. **[4×1=4]**

i) संशोधनाचे प्राथमिक उद्दिष्ट काय आहे?
अ) वैयक्तिक मतांची पुष्टी करणे
ब) नवीन ज्ञान निर्माण करणे आणि समस्या सोडवणे
क) गोंधळ निर्माण करणे
ड) माहितीशी छेडछाड करणे

ii) खालीलपैकी कोणता संशोधनाचा प्रकार नाही?
अ) मूलभूत संशोधन ब) उपयोजित संशोधन
क) कृती संशोधन ड) प्रासंगिक सशोधन

iii) कोणत्या प्रकारचे संशोधन प्रत्यक्ष व्यावहारिक समस्या सोडवण्यासाठी केले जाते?
अ) मूलभूत संशोधन ब) उपयोजित संशोधन
क) सैद्धांतिक संशोधन ड) निरीक्षणात्मक संशोधन

iv) आर्थिक संशोधनाचे महत्त्व काय आहे?
अ) आर्थिक संकल्पना समजून घेण्यास मदत होते
ब) भविष्यातील आर्थिक प्रवृत्तींची भविष्यवाणी करते
क) व्यवसायातील निर्णय प्रक्रिया सुधारते
ड) वरील सर्व

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची संक्षेपात उत्तरे द्या. **[3×2=6]**

i) संशोधन म्हणजे काय?
ii) गृहितक म्हणजे काय?
iii) प्राथमिक माहिती म्हणजे काय?
iv) माहिती संकलनाची व्याख्या द्या.

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा. **[3×5=15]**

अ) मूलभूत संशोधनाची संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) उपयोजित संशोधनाची संकल्पना स्पष्ट करा.

क) संशोधन आराखड्याची आवश्यकता स्पष्ट करा.

ड) कृती संशोधनावर टीप लिहा.

इ) दुय्यम माहिती संकलन यावर टीप लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. **[1×10=10]**

अ) आर्थिक संशोधनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

ब) गृहितकाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. : [ ]

PD11216

[Total No. of Pages : 4

[6464]-235
S.Y.B.A. (SODL)
POLITICAL SCIENCE/PUBLIC ADMINISTRATION
SEC2-H-I/SEC2-J-I : Basics of Indian Constitution-I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester-III)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicates full marks.***

Q1) A) Fill in the blanks. **[4]**

i) ______ was the chairman of the drafting committee.

a) Dr. Rajendra Prasad b) P.J. Nehru

c) Maulana Azad d) Dr. B.R. Ambedkar

ii) The makers of the constitution of India have adopted parliamentary democracy in the constitution of this ______ country.

a) Britain b) U.S.A

c) South Africa d) France

iii) In 1988 ______ Constitutional Amandment reduced the voting age from 21 to 18 years.

a) 60 b) 61

c) 70 d) 75

iv) The central government passed the Right to information Act in _____.

a) 2001 b) 2003

c) 2004 d) 2005

B) Answer any three of the following questions in short. **[6]**

i) Write the importance of Article 12 of the constitution.

ii) What did Dr. B.R. Ambedkar say about the right to constitutional Remedies.

iii) Write the names of the women members of constituent Assembly.

iv) Write three types of constitutional amandment.

Q2) Answer any three of the following questions in 150 word. **[15]**

a) Discuss the right to constitutional remedies in the constitution.

b) Write in detail the contribution of the Drafting Committee of the constitution the formation of constitution.

c) Explain the philosophy of the preamble of the constitution.

d) Explain the importance of the right to religious freedom in constitution.

Q3) Answer any one of the following question in 300 words. **[10]**

a) Write an essay on the 'Process of formation of The Indian Constitution.

b) Examine the fundamental rights in the constitution of India.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 3]

PD11216

[6464]-235

S.Y.B.A. (SODL)

POLITICAL SCIENCE/PUBLIC ADMINISTRATION

SEC2-H-I/SEC2-J-I : Basics of Indian Constitution-I

(CBCS 2019 Pattern) (Semester-III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 2 तास]* *[एकूण गुण : 35*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. **[4]**

i) .... हे मसुदा समितीचे अध्यक्ष होते.

अ) डॉ. राजेंद्र प्रसाद ब) पं. नेहरू

क) मौलाना आझाद ड) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

ii) भारताच्या घटनाकारांनी संसदीय लोकशाहीचे .... या देशाच्या राज्यघटनेतून स्विकारले आहे.

अ) ब्रिटन ब) अमेरिका

क) द. आफ्रिका ड) फ्रान्स

iii) 1988 साली .... व्या घटनादुरूस्तीने मतदाराचे वय 21 वरून 18 वर्षे निश्चित करण्यात आले आहे.

अ) 60 ब) 61

क) 70 ड) 75

iv) केन्द्र सरकारने .... साली माहिती अधिकार कायदा मंजूर केला.

अ) 2001 ब) 2003

क) 2004 ड) 2005

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[6]**

i) भारतीय राज्यघटनेतील कलम 12 चे महत्व लिहा.

ii) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी घटनात्मक उपाय योजनेच्या अधिकारा बद्दल काय म्हटले आहे?

iii) भारतीय राज्यघटना परीषदेतील महिला सदस्यांची नावे लिहा.

iv) घटना दुरूस्तीच्या तीन पद्धती कोणत्या ते लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) भारतीय राज्यघटनेतील घटनात्मक उपाय योजनेच्या अधिकाराची चर्चा करा.

ब) भारतीय राज्यघटनेची मसुदा समितीचे घटना निर्मितीतील योगदान सविस्तर लिहा.

क) राज्यघटनेचा सरनामा/उद्देशिकेचे तत्वज्ञान स्पष्ट करा.

ड) भारतीय राज्यघटनेतील धार्मिक स्वातंत्र्याच्या अधिकाराचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. **[10]**

अ) भारतीय राज्यघटना निर्मिती प्रक्रिया निबंध लिहा.

ब) भारतीय राज्यघटनेत नमूद करण्यात आलेल्या मूलभूत अधिकारांचे चिकित्सक परीक्षण करा.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD11217

[Total No. of Pages : 4

[6464]-236
S.Y.B.A. (SODL)
SOCIOLOGY
SEC2-K-I : Gender Spectrum and Media
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 35***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) A) Attempt the following: **[4]**

i) What is the audiovisual medium of communication?

ii) Who acts as a link between the government and the public?

iii) What are the main types of social media marketing?

iv) Who first used the term information bubbles?

B) Answer any three of the following questions in short. **[6]**

i) Types of Newspapers

ii) Source of information to the people

iii) Medium of communication

iv) Modern era

P.T.O.

Q2) Answer any three of the following questions in short. **[15]**

a) Explain the concept of social media.

b) Give information about fake news.

c) Give information about advertisements and women.

d) Write information about the early days of cinema.

e) Write information about markets and media.

Q3) Attempt any one of the following questions. **[10]**

a) Explain the different types of media by explaining the meaning of media.

b) Discuss the issue of male dominance in films.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 3]

PD11217

[6464]-236
S.Y.B.A. (SODL)
SOCIOLOGY
SEC2-K-I : Gender Spectrum and Media
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 2 तास]* *[एकूण गुण : 35*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) खालीलपैकी सोडवा. **[4]**

i) संदेश वहनाचे दृकश्राव्य साधन कोणते?

ii) सरकार व जनता यांच्यामधील दुवा म्हणून कोण काम करते?

iii) सोशल मीडिया मार्केटिंगचे प्रमुख प्रकार किती?

iv) माहितीचे बुडबुडे हा शब्द सर्वप्रथम कोणी उपयोगात आणला?

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. **[6]**

i) वृत्तपत्राचे प्रकार

ii) लोकांपर्यंत माहिती पोहोचवणारा स्त्रोत

iii) संदेशवहनाचे माध्यम

iv) आधुनिक युग

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. **[15]**

अ) सोशल मीडिया ही संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) बनावट बातम्या विषयी माहिती सांगा.

क) जाहिराती आणि स्त्री या विषयी माहिती सांगा.

ड) चित्रपटाचा प्रारंभिक काळ यावर माहिती लिहा.

इ) बाजार आणि माध्यमे याबद्दल माहिती लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **[10]**

अ) माध्यमाचा अर्थ स्पष्ट करून माध्यमांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

ब) चित्रपटांमध्ये पुरूष प्रधानता दर्शवणाऱ्या मुद्द्यावर चर्चा करा.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11218

[Total No. of Pages : 4

[6464]-237
S.Y. B.A. (SODL)
GEOGRAPHY
CC-P-I : Environmental Geography - I
(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) **Fill in the blanks :** **[6]**

i) Environmental geography is the study of the interactions between ________ and the natural environment.

a) Human society b) Water bodies
c) Animal species d) Ecosystem

ii) Biodiversity refers to the variety of life on earth including the diversity of ________ species and ecosystem.

a) Environment b) Organisms
c) Populations d) Habitats

iii) _______ is an abiotic components of an ecosystem.

a) Plants b) Animals
c) Water d) Fungi

iv) A group of ecosystems with similar climates and organisms is known as a :

a) Habitat b) Niche
c) Biome d) Community

v) _________ direct effect of water pollution on human health.

a) Spread water borne diseases b) Increased Temperature
c) Soil degradation d) Habitat (OJ)

vi) The ________ effects is the trapping of heat in the earths atmosphere.

a) Ozone depletion b) Greenhouse
c) Water cycle d) Evaporation

B) **Answer any three of the following questions in short.** **[6]**

i) Define the concept of environment.
ii) List the biotic factors.
iii) Define the term ecosystem.
iv) Enlist the hotspots in India.

Q2) **Answer any five of the following questions in short.** **[20]**

a) What are the main causes of biodiversity loss.

b) Explain Equatorial forest type of ecosystem.

c) What are the primary threats to pond ecosystem.

d) Discuss the measures of conservation of biodiversity.

e) Describe the causes of Air pollution.

f) Explain the effects of water pollution.

Q3) **Write notes on any three of the following :** **[18]**

a) Approaches to study of Environmental Geography.

b) Food chain and food web.

c) Economic value of biodiversity.

d) Pond ecosystem.

e) Causes of soil pollution.

Q4) **Attempt any two of the following questions :** **[20]**

a) Define the concept of Environmental Geography and explain its nature and scope.

b) Elaborate the structure and function of an ecosystem.

c) Discuss the effects and control measures of soil pollution.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

PD-11218

[6464]-237
S.Y. B.A. (SODL)
GEOGRAPHY
CC-P-I : Environmental Geography - I
(2019 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) अ) रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

i) पर्यावरण भूगोल म्हणजे .... व निसर्ग यांच्यातील परस्पर सहसंबंधाचा अभ्यास होय.

अ) मानवी समाज ब) जलसंपदा

क) प्राणी प्रजाती ड) परिसंस्था

ii) जैवविविधता पृथ्वीवरील जीवनाच्या विविधतेला .... प्रजाती आणि परिसंस्थेची विविधता कारणीभूत ठरते.

अ) पर्यावरण ब) जीव

क) लोकसंख्या ड) अधिवास

iii) .... हा परिसंस्थेचा अजैविक घटक आहे.

अ) वनस्पती ब) प्राणी

क) पाणी ड) बुरशी

iv) समान वातावरण व जीवजंतू यांच्या परिसंस्था समूहास .... म्हणतात.

अ) अधिवास ब) निचे

क) जैविक (बायोम) ड) समुदाय

v) जलप्रदूषणाचा .... हा मानवी आरोग्यावर थेट परिणाम आहे.

अ) जलजन्य रोग प्रादुर्भाव ब) तापमानवाढ

क) मातीचा ऱ्हास ड) अधिवास ऱ्हास

vi) .... हा वातावरणातील उष्णतावाढीचा परिणाम होय.

अ) ओझोन क्षय ब) हरितगृह

क) जलचक्र ड) बाष्पीभवन

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[6]**

i) पर्यावरण संकल्पना स्पष्ट करा.

ii) जैविक घटकांची यादी करा.

iii) परिसंस्था ही संज्ञा स्पष्ट करा.

iv) भारतातील हॉटस्पॉटसची यादी करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[20]**

अ) जैवविविधतेच्या ऱ्हासाची मुख्य कारणे कोणती?

ब) विषुववृत्तीय वन परिसंस्था वर्णन करा.

क) तलाव परिसंस्थेला कोणते प्राथमिक धोके आहेत.

ड) जैवविविधता संवर्धनाच्या उपायाची चर्चा करा.

इ) वायूप्रदूषणाची कारणे स्पष्ट करा.

फ) जलप्रदूषणाचे परिणाम स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टीपा लिहा. **[18]**

अ) पर्यावरण भूगोलाचा अभ्यास दृष्टीकोन.

ब) अन्नसाखळी आणि अन्नजाळी.

क) जैवविविधतेचे आर्थिक मूल्य.

ड) तलाव परिसंस्था.

इ) मृदाप्रदूषणाचे कारणे.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नाची उत्तरे लिहा. **[20]**

अ) पर्यावरण भूगोल संकल्पना स्पष्ट करून त्याचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

ब) परिसंस्थेची रचना व कार्य वर्णन करा.

क) मृदा प्रदूषणाचे परिणाम व उपाययोजनाची चर्चा करा.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : [ ]

PD11219

[Total No. of Pages : 4

[6464]-238
S.Y.B.A. (SODL)
POLITICAL SCIENCE
CC-H-I : An Introduction to Political Science - I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) A) Fill in the blanks by choosing correct options. **[6]**

i) The thinker ______Called politics is master of science.

(Plato, Rousseau, Aristotle, Charles Marjasm)

ii) In 1967, the radical feminist group was founded in ______.

(America, France, India, England)

iii) Population, territory ______Government are the basic elements of a state.

(Equality, Sovereignty, Liberty, Fraternity)

iv) The _____brought the king of England under the rule of law for the first time.

(Bloodlest revolution, Bloody Revolution, Magna Charta Act, White Revolution)

v) John locke considered Liberty is _____Right.

(Natural, Social, Economical, Political)

vi) ______Pioneered the study of political Behaviourism.

(Robert Dahl, David Easten, Robert owen, Thomas Moor)

B) Answer the following questions in short (any 3) **[6]**

i) What is science?

ii) Explain the concept of global market.

iii) What is a Behaviorism?

iv) Write the nature of participitory Democracy.

Q2) Answer the following question any five in 150 words. **[20]**

a) Explain difference between traditional political science and modern political science.

b) Write the features of empirical approach to the study of political science.

c) Explain the nature of modern state.

d) Discuss the merits and demerits of democracy.

e) Write the reasons of the emergence of modern political science.

f) Explain the divine theory of rise of state.

Q3) Write short notes (any 3) **[18]**

a) Idealist approach

b) Liberal feminism

c) Basic elements of the state

d) Development of democracy

e) Principles of civil society

Q4) Answer the following questions any two in details. **[20]**

a) Write the features of the behaviorist approach to the study of political science.

b) Explain the types of markets by explaining the meaning of market.

c) Discuss the types of democracy in detail.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

PD11219

[6464]-238

S.Y.B.A. (SODL)

POLITICAL SCIENCE

CC-H-I : An Introduction to Political Science - I

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 3* तास*]* *[*एकूण गुण *: 70*

सूचना :- *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. **[6]**

i) राज्यशास्त्राला .... विचारवंत 'शास्त्रांचे शास्त्र' असे म्हणतो.

(प्लेटो, रूसो, ॲरिस्टॉटल, चार्ल्स मेरियम)

ii) 1967 मध्ये .... देशात प्रथमच जहाल स्त्रीवादाचा गट स्थापन झाला.

(अमेरिका, फ्रान्स, भारत, इंग्लंड)

iii) राज्याचे मूलभूत घटक लोकसंख्या, भूप्रदेश, ..., शासनसंस्था हे आहेत.

(समता, सार्वभौमत्व, स्वातंत्र्य, बंधुता)

iv) इंग्लंडच्या राजाला पहिल्यांदा कायद्याच्या चौकटीत .... आणले गेले.

(रक्तविहीन क्रांती, रक्तरंजित क्रांती, मॅग्नाचार्टा सनद, श्वेत क्रांती)

v) जॉन लॉक यांनी स्वातंत्र्याला .... अधिकार मानले आहे.

(नैसर्गिक, सामाजिक, आर्थिक, राजकीय)

vi) राज्यशास्त्रात वर्तनवादाच्या अभ्यासाला .... यांनी सुरूवात केली.

(रॉबर्ट ढाल, डेव्हीड ईस्टन, रॉबर्ट ओवेन, थॉमस मूर)

ब) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[6]**

i) शास्त्र म्हणजे काय?

ii) जागतिक बाजारपेठ संकल्पना स्पष्ट करा.

iii) वर्तनवाद म्हणजे काय?

iv) सहभागात्मक लोकशाहीचे स्वरूप थोडक्यात लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) पारंपारिक राज्यशास्त्र व आधुनिक राज्यशास्त्र यातील फरक स्पष्ट करा.

ब) राज्यशास्त्र अभ्यासांचा अनुभववादी दृष्टीकोनांची वैशिष्ट्ये लिहा.

क) आधुनिक राज्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ड) लोकशाहीच्या गुण व दोषांची चर्चा करा.

इ) आधुनिक राज्यशास्त्राच्या उदयाची कारणे लिहा.

फ) राज्याच्या उदयाचा दैवी सिद्धांतांची मांडणी करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) **[18]**

अ) आदर्शवादी दृष्टिकोन

ब) उदारमतवादी स्त्रीवाद

क) राज्याचे मूलभूत घटक

ड) लोकशाहीचा विकास

इ) नागरी समाजाची तत्वे

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा. **[20]**

अ) राज्यशास्त्राच्या अभ्यासाच्या वर्तनवादी दृष्टीकोनांची वैशिष्ट्ये लिहा.

ब) बाजारपेठचा अर्थ सांगुन बाजारपेठेचे प्रकार स्पष्ट करा.

क) लोकशाहीच्या प्रकारांची सविस्तर चर्चा करा.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11220

[Total No. of Pages : 4

[6464]-239
S.Y. B.A. (SODL)
HISTORY
CC-E-I : History of the Marathas (1630-1707)
(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **A) Fill in the blanks of the following and rewrite the sentence. [6]**

i) Shivbharat was written by ______

ii) ________ is a subject matter of Parnal Parvat Grahanakhyanam.

iii) ________ was the richest and most prosperous city on the west coast of India, of the Mughal Empire.

iv) Chhatrapati Shivaji Maharaj's coronation took place at ________ fort.

v) In the Asthapradhan Mandal ________ Pradhan was responsible for maintaining correspondence with foreign countries.

vi) The Mughal army imprisoned Chhatrapati Sambhaji Maharaj at ________

B) Answer any three of the following qnestions in short. [6]

i) State any two foreign sources of Maratha history.

ii) Write any two conditions of the Treaty of Purandar.

iii) What is meant by Bargir?

iv) Why did Chhatrapati Rajaram Maharaj decide to go to Jinji?

Q2) **Answer any five of the following questions in short. [20]**

a) Write in brief about the achievements of Shahaji Raje.

b) Explain the reasons for Chhatrapati Shivaji Maharajs invasion of Surat.

c) Write in brief the importance Karnataka campaign of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

d) Take a brief review of the Navy of Chhatrapati Shivaji Maharaj

e) Explain the contribution of Maharani Tarabai.

f) State the achievements of Ramchandrapant Amatya.

Q3) **Write notes on any three of the following.** **[18]**

a) Persian sources of Maratha history

b) Political background to the rise of Maratha power

c) Causes of Chhatrapati Shivaji Maharaj's first coronation

d) Chhatrapati Rajaram Maharaj

e) Dhanaji Jadhav

Q4) **Attempt any two of the following questions.** **[20]**

a) Take a review of the relations between Chhatrapati Shivaji Maharaj and Adilshahi.

b) Discuss the civil administration of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

c) Describe in detail the achievements of Chhatrapati Sambhaji Maharaj.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

PD-11220

[6464]-239
S.Y. B.A. (SODL)
HISTORY
CC-E-I : History of the Marathas (1630-1707)
(2019 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) अ) खालील रिकाम्या जागा भरा आणि वाक्य पुन्हा लिहा. **[6]**

i) शिवभारत हा काव्यग्रंथ .... यांनी लिहिला.

ii) पर्णालपर्वतग्रहणाख्यानम या काव्यग्रंथाचा विषय .... हा आहे.

iii) भारताच्या पश्चिम किनारपट्टीवरील .... हे शहर मुघल साम्राज्यातील सर्वात श्रीमंत व सधन शहर होते.

iv) छत्रपती शिवाजी महाराजांचा राज्याभिषेक .... किल्ल्यावर झाला.

v) अष्टप्रधान मंडळातील. .... या प्रधानाकडे परराज्याशी पत्रव्यवहार ठेवण्याची जबाबदारी होती.

vi) मुघल सैन्याने छत्रपती संभाजी महाराजांना .... येथे कैद केली.

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. **[6]**

i) मराठ्यांच्या इतिहासाची कोणतीही दोन परकीय साधने सांगा.

ii) पुरंदरच्या तहातील कोणत्याही दोन अटी लिहा.

iii) बारगीर म्हणजे काय?

iv) छत्रपती राजाराम महाराजांनी जिंजीस जाण्याचा निर्णय का घेतला?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे सोडवा. **[20]**

अ) शहाजी राजांची कामगिरी थोडक्यात लिहा.

ब) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या सुरतेवरील स्वारीची कारणे सांगा.

क) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या कर्नाटक मोहिमेचे महत्व थोडक्यात लिहा.

ड) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या आरमाराचा थोडक्यात आढावा घ्या.

इ) महाराणी ताराबाई यांचे योगदान स्पष्ट करा.

फ) रामचंद्रपंत अमात्यांची कामगिरी सांगा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणत्याही तीन) **[18]**

अ) मराठ्यांच्या इतिहासाची फारसी साधने.

ब) मराठा सत्तेच्या उदयाची राजकीय पार्श्वभूमी.

क) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या पहिल्या राज्याभिषेकाची कारणे.

ड) छत्रपती राजाराम महाराज.

इ) धनाजी जाधव.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्न लिहा. **[20]**

अ) छत्रपती शिवाजी महाराज आणि आदिलशाही यांच्यातील संबंधाचा आढावा घ्या.

ब) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या मुलकी प्रशासनाची चर्चा करा.

क) छत्रपती संभाजी महाराजांच्या कामगिरीचे सविस्तर वर्णन करा.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11221

[Total No. of Pages : 4

[6464]-240
S.Y.B.A. (SODL)
ECONOMICS
CC-G-I : Financial System - I
(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) A) Attempt the following MCQs. **[6 × 1 = 6]**

i) _________ is the leader of Indian money market.

a) SBI b) Maharashtra Bank

c) RBI d) ICICI

ii) Regional rural banks working under the guidance of ______.

a) LIC b) NABARD

c) RBI d) SBI

iii) _________ is the availability of liquid asset to a market or company.

a) Liquidity b) Stock

c) Capital d) elasticity

iv) Where is the headquarters of SEBI _______

a) Mumbai b) Chennai

c) Delhi d) Calcutta

v) Capital market is _________ a market for loans.

a) National b) Long term

c) Short term d) Local

vi) SEBI means _________

a) Social Security Board of India

b) Security and Export Board of India

c) Securities and Exchange Bank of India

d) Securities and Exchange Board of India

P.T.O.

B) Answer any three of the following questions in short. **[3 × 2 = 6]**

i) What is Indian Financial System?

ii) What is Regional Rural Banks?

iii) What is stock market?

iv) What is non-banking financial institutions?

Q2) Answer any five of the following questions in short. **[5 × 4 = 20]**

a) State the function of financial system?

b) What are the functions of commercial banks?

c) State the Function of Regional Rural Banks (RRB).

d) Explain the role of Foreign Exchange Market.

e) Explain the functions of State Cooperative Banks.

f) Explain the mobility of Financial Resources.

Q3) Write notes on any three of the following. **[3 × 6 = 18]**

a) Financial Institutions.

b) Bombay Stock Exchange (BSE).

c) Features of Cooperative Banks.

d) Structure of Commercial Banks.

e) Life Insurance Corporation of India (LIC).

Q4) Attempt any two of the following questions. **[2 × 10 = 20]**

a) Explain the importance of Indian financial system.

b) Explain the role of regional rural bank (RRB).

c) Explain the features and functions of Indian capital market.

Total No. of Questions : 4]

PD-11221

[6464]-240
S.Y.B.A. (SODL)
ECONOMICS
CC-G-I : Financial System - I
(2019 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :

1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) अ) खालील बहुपर्यायी प्रश्नांची उत्तरे द्या. **[6 × 1 = 6]**

i) .... ही भारतीय मुद्रा बाजाराची प्रमुख संस्था आहे.

अ) SBI ब) महाराष्ट्र बँक

क) RBI ड) ICICI

ii) प्रादेशिक ग्रामीण बँका .... च्या मार्गदर्शनाखाली कार्य करतात.

अ) LIC ब) NABARD

क) RBI ड) SBI

iii) .... म्हणजे बाजार किंवा कंपनीसाठी तरल (liquid) मालमत्तेची उपलब्धता.

अ) तरलता ब) शेअर्स

क) भांडवल ड) लवचिकता

iv) सेबीचे मुख्यालय कोठे आहे ....

अ) मुंबई ब) चेन्नई

क) दिल्ली ड) कलकत्ता

v) भांडवली बाजार हा .... कर्जाचा बाजार आहे.

अ) राष्ट्रीय ब) दीर्घकालीन

क) अल्पकालीन ड) स्थानिक

vi) SEBI म्हणजे ....

अ) भारतीय सामाजिक निर्यात मंडळ

ब) भारतीय सुरक्षा आणि निर्यात मंडळ

क) सिक्युरिटीज आणि एक्सचेंज बँक ऑफ इंडिया

ड) सिक्युरिटीज आणि एक्सचेंज बोर्ड ऑफ इंडिया

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [3 × 2 = 6]

i) भारतीय वित्तीय प्रणाली म्हणजे काय?

ii) प्रादेशिक ग्रामीण बँका म्हणजे काय?

iii) शेअर बाजार म्हणजे काय?

iv) बिगर–बँकिंग वित्तीय संस्था म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या. [5 × 4 = 20]

अ) वित्तीय व्यवस्थेची कार्य सांगा.

ब) व्यावसायिक बँकांची कार्ये काय आहेत?

क) प्रादेशिक ग्रामीण बँकांची (RRB) कार्ये सांगा.

ड) परकीय चलन बाजाराची भूमिका स्पष्ट करा.

इ) राज्य सहकारी बँकांची कार्ये स्पष्ट करा.

फ) वित्तीय संसाधनांची गतिशीलता स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन वर टीप लिहा. [3 × 6 = 18]

अ) वित्तीय संस्था.

ब) बॉम्बे स्टॉक एक्सचेंज (बीएसई)

क) सहकारी बँकांची वैशिष्ट्ये

ड) व्यावसायिक बँकांची रचना

इ) भारतीय आयुर्विमा महामंडळ (एलआयसी)

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [2 × 10 = 20]

अ) भारतीय वित्तीय व्यवस्थेचे महत्त्व स्पष्ट करा.

ब) प्रादेशिक ग्रामीण बँकेची (RRB) भूमिका स्पष्ट करा.

क) भारतीय भांडवली बाजाराची वैशिष्ट्ये आणि कार्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : [   ]

PD11235

[Total No. of Pages : 4

[6464]-241

S.Y.B.A. (SODL)

EDUCATION

CC-M-I : Practices in Education - I

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the blanks. **[6×1=6]**

i) In 1617, _______ established a secondary school in Madras with English as a medium of instruction.

a) Pringle   b) Woods
c) Mandela   d) Whiteney

ii) ________ Commission proposed diversified course to be enforced in Indian Education System.

a) Hunter   b) Pringle
c) Woods   d) Kothari

iii) Mudaliar Commission is also known as ________.

a) School Commission
b) Secondary Education Commission
c) Primary Education Commission
d) University Commission

iv) ________ rightly said, Education is the most powerful weapon to change the word.

a) Nelson Mandela   b) Mother Teresa
c) Woods Wilson   d) Samuel Taylor

v) Opportunity & rights of people with disabilities act was enacted in

a) 1990   b) 1996
c) 2000   d) 1999

vi) The right to education act which came into effect in _______

a) 1970   b) 2010
c) 2009   d) 2001

P.T.O.

B) Answer the following questions in short (any three). **[3×2=6]**

i) What do you mean by secondary education?

ii) Write a note on secondary education - 5 year plan.

iii) Write a note on concept of inclusive education.

iv) Mudliyar Commission note.

Q2) Answer any five of the following questions in short. **[5×4=20]**

a) Why is secondary education is significant?

b) What are the categories of cultural change?

c) Mention any three characteristics of 'MORE' theory of Inclusive Education.

d) National Education Policy 1986.

e) Write a short note on role & functions of school in developing character of student.

f) "School as a Social Education".

Q3) Write a notes on any three of the following. **[3×6=18]**

a) Why is productive work introduced as integral part of school?

b) Explain the aims of secondary education according to Mudliyar Commission & National Education Policy.

c) What was recommendation of Tarachand Committee, 1948? Write objectives of Tarachand Committee.

d) Define inclusive education. State any five benefits of inclusive education.

e) Give detailed account of the recommendations made by various commissions & committees. On the problem of secondary education in India.

Q4) Attempt any two of the following questions. **[2×10=20]**

a) Evaluate the prominent barriers which pose a blockade in the smooth implementation of special education for children with disabilities.

b) Describe the role & function of school in developing national integration & democratic citizenship education.

c) Discuss development of secondary education before Independance in India.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

PD11235

[6464]-241
S.Y.B.A. (SODL)
EDUCATION
CC-M-I : Practices in Education - I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] [एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) रिकाम्या जागा भरा. **[6×1=6]**

i) 1617 मध्ये .... यांनी मद्रासमध्ये एक माध्यमिक शाळा स्थापन केली, ज्यामध्ये इंग्रजी हे शिक्षणाचे माध्यम होते.

अ) प्रिंगल ब) वुड्स

क) मंडेला ड) व्हिटने

ii) .... यांनी भारतीय शिक्षण व्यवस्थेत विविध अभ्यासक्रम लागु करण्याचा प्रस्ताव मांडला.

अ) हंटर ब) प्रिंगल

क) वुड्स ड) कोठारी

iii) मुदलियार कमिशनला .... असेही म्हणतात.

अ) शालेय आयोग ब) माध्यमिक शिक्षण आयोग

क) प्राथमिक शिक्षण आयोग ड) विद्यापीठ आयोग

iv) .... यांनी म्हटले आहे, ''जग बदलण्यासाठी शिक्षण हे सर्वात प्रभावशाली शस्त्र आहे.

अ) नेल्सन मंडेला ब) मदर टेरेसा

क) वुड्स विल्सन ड) सॅम्युअल टेलर

v) 'अपंग लोकांसाठी समान संधी आणि हक्क कायदा .... मध्ये लागू करण्यात आला.

अ) 1990 ब) 1996

क) 2000 ड) 1999

vi) शिक्षण हक्क कायदा .... मध्ये अंमलात आला.

अ) 1970 ब) 2010

क) 2009 ड) 2001

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या. **[3×2=6]**

i) माध्यमिक शिक्षण म्हणजे काय?

ii) पंचवार्षिक योजना अंतर्गत माध्यमिक शिक्षणावर टिप लिहा.

iii) सर्व समावेशक शिक्षण या संकल्पनेवर टिप लिहा.

iv) मुदलीयार आयोग

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची संक्षिप्त उत्तरे लिहा. **[5×4=20]**

अ) तुमच्या मते, माध्यमिक शिक्षण एवढे महत्त्वाचे का आहे?

ब) सांस्कृतीक बदलाचे वर्ग कोणते?

क) समावेशक शिक्षणाच्या 'MORE/अधिक' सिध्दांताची तीन वैशिष्ट्ये लिहा.

ड) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 1986.

इ) विद्यार्थ्याच्या चारित्र्य विकासात शाळेची भूमिका व कार्य यावर टिपा लिहा.

फ) शाळेद्वारे सामाजिक शिक्षण यावर संक्षिप्त टिप लिहा.

प्र.*3)* खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[3×6=18]**

अ) शालेय शिक्षणाचा अविभाज्य भाग म्हणुन उत्पादकता वाढवणे या कामाची ओळख का करून दिली जाते?

ब) मुदलियार आयोग आणि राष्ट्रीय शिक्षण धोरणानुसार माध्यमिक शिक्षणाची उद्दीष्ट्ये स्पष्ट करा.

क) ताराचंद समिती, 1948 ची शिफारस काय होती? ताराचंद समितीची उद्दिष्ट्ये लिहा.

ड) सर्व समावेशक शिक्षणाची व्याख्या द्या. सर्व समावेशक शिक्षणाचे कोणतेही पाच फायदे सांगा.

इ) भारतातील माध्यमिक शिक्षणाच्या समस्यांवरील विविध आयोगांनी व समित्यांनी केलेल्या शिफारशीं ची सविस्तर माहिती द्या.

प्र.*4)* खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[2×10=20]**

अ) अपंग मुलांसाठी विशेष शिक्षणाच्या सुरळीत अंमलबजावणीत अडथळा निर्माण करणाऱ्या प्रमुख अडथळ्यांचे मुल्यांकन करा.

ब) राष्ट्रीय एकात्मता आणि लोकशाही नागरिकत्व शिक्षण विकसित करण्यात शाळेची भूमिका आणि कार्याचे वर्णन करा.

क) स्वातंत्र्यापुर्वी भारतात माध्यमिक शिक्षणाच्या विकासाची चर्चा करा.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11222

[Total No. of Pages : 2

[6464]-242
S.Y.B.A. (SODL)
MARATHI (मराठी)
CC-B-I : भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी साहित्यप्रकारः कादंबरी
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

वेळ : *3 तास]* *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) खालील गाळलेल्या जागा भरा. **[6]**

i) इजिप्शियन लोकांनी .... नावाच्या बांबूच्या झाडापासून कागद तयार करण्याचा शोध लावला.

ii) चर्मपटाचा शोध .... देशातील लोकांनी लावला.

iii) .... शोध ही मानवाने केलेली एक मोठी क्रांती होती.

iv) भाषा ही .... बनलेली असते.

v) .... हा गुगलने उपलब्ध करून दिला मराठी टंकलेखनासाठी एक अतिशय उत्तम पर्याय आहे.

vi) 'रारंग ढांग' कादंबरीचे कादंबरीकार .... हे आहेत.

ब) खालील तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[6]**

i) पद्य या वाङ्मय प्रकाराचे उपप्रकार लिहा.

ii) कागदाचा शोध लागण्याच्या अगोदर माणूस लिखाणासाठी कोणकोणत्या साधनाचा वापर करीत होता?

iii) भारतात कागदाचा शोध कधी लागला?

iv) मराठी साहित्यामध्ये सामाजिक कादंबरी लेखनाची सुरूवात कधी झाली?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. **[20]**

अ) युनिकोडची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये लिहा.

ब) ऐतिहासिक कादंबरी म्हणजे काय?

क) कादंबरीचे प्रकार कोणते ते लिहा.

ड) युनिकोडच्या मर्यादा.

इ) भाषेचे कोणते खास वैशिष्ट्ये भालचंद्र नेमाडे यांनी सांगितले आहे.

फ) कादंबरीच्या कोणत्याही दोन व्याख्या लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[18]**

अ) 1960 नंतरच्या ग्रामीण कादंबरीतून कोणता आशय येताना दिसतो?

ब) कादंबरी या साहित्य प्रकाराचे घटक स्पष्ट करा.

क) 'रारंग ढांग' कादंबरीतून हिमालयाचे दर्शन कशाप्रकारे होते, ते थोडक्यात लिहा.

ड) विश्वनाथाच्या अंगी असणारी कोणतीही पाच प्रमुख गुणवैशिष्ट्ये लिहा.

इ) भाऊ पाध्ये यांचे कादंबरी लेखन आणि कादंबरीचा आशय थोडक्यात लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[20]**

अ) 'रारंग ढांग' कादंबरीचे वेगळेपण तुमच्या शब्दांत लिहा.

ब) 'रारंग ढांग' कादंबरीच्या अनुषंगाने जीवनातील शिस्तीचे महत्त्व तुमच्या शब्दांत लिहा.

क) आधुनिक मराठी कादंबरीची वाटचाल लिहा.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11223

[Total No. of Pages : 2

[6464]-243

B.A. (SODL)

HINDI(हिंदी)

CC-C-I : आधुनिक काव्य, कहानी तथा व्यवहारिक हिंदी

(CBCS 2019 Pattern) (Semester-III)

समय : *3 घंटे]* *[पूर्णांक : 70*

सूचनाएँ : *1)* सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर दिए गए अंक प्रश्न के पुर्णांक हैं।

प्र.1) अ) निम्नलिखित प्रश्नों में से छः प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए। **[6]**

i) 'नाच' कविता के लेखक कौन है?

ii) अनुज लुगुन की कविता का नाम लिखिए।

iii) हरीश के मित्र का नाम क्या था?

iv) 'कूड़ा बिनते बच्चे' कविता की रचना किसने की है?

v) नीना और कमल कौन-से कहानी के पात्र है?

vi) 'सजा' कहानी की लेखिका कौन है?

vii) अल्पना मिश्र की कहानी का नाम लिखिए।

ब) निम्नलिखित में से तीन शब्द युग्म का अर्थ लिखकर वाक्य में प्रयोग कीजिए। **[6]**

i) अगम-आगम

ii) दायी-दाई

iii) धन-धन्य

iv) नहर-नाहर

प्र.2) निम्नलिखित प्रश्नों में से पांच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। **[20]**

अ) 'नाच' कविता का भावार्थ लिखिए।

ब) 'देश कागज पर बना नक्शा नहीं होता' कविता का उद्देश्य लिखिए।

क) 'हॉकी खेलती लड़कियां' कविता के माध्यम से कवयित्री क्या संदेश देना चाहती है?

ड) 'सलाम' कहानी का उद्देश्य लिखिए।

इ) 'धरती अब भी घूम रही है' कहानी की कथावस्तु लिखिए।

फ) 'दूसरे' कहानी के माध्यम से लेखक क्या संदेश देना चाहते हैं?

प्र.*3)* निम्नलिखित में से तीन पर टिप्पणी लिखिए। **[18]**

अ) हिंदी की कारक व्यवस्था

ब) शब्द युग्मों के प्रकार

क) संक्षेपण की विशेषताएं

ड) अज्ञेय का साहित्यिक परिचय

प्र.*4)* निम्नलिखित में से दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए। **[20]**

अ) कहानी के तत्त्वों के आधार पर 'सजा' कहानी की समीक्षा कीजिए।

ब) "देश कागज पर बना नक्शा नहीं होता" कविता का सारांश अपने शब्दों में लिखिए।

क) 'छावनी में बेघर' कहानी की समीक्षा कीजिए।

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11224

[Total No. of Pages : 4

[6464]-244

S.Y.B.A. (SODL)

PUBLIC ADMINISTRATION

CC-J-I : District Administration - I

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) A) Attempt the following. **[6×1=6]**

i) The census of the district was in the year ______

a) ten b) Fifteen

c) Twenty d) Five

ii) Maharashtra Land Revenue Act _________

a) 1970 b) 2010

c) 1966 d) 2005

iii) The head of the state police is ________

a) PSI b) IPS

c) Director General d) Collector

iv) The concept of law and order is ________

a) Rural b) Urban

c) Comprehensive d) Parochial

v) The establishment of Home Guard in India in _______ Year.

a) 1946 b) 1947

c) 1950 d) 1951

vi) _______ office called as Sajja.

a) Talathi b) Gram Panchayat

c) Tahsil d) Nagar Palika

P.T.O.

B) Answer any three of the following questions in short. **[3×2=6]**

i) Write two components of District Administration?

ii) In which year last district census was held?

iii) Who is the head of District Administration?

iv) Who is the magistrate of the Taluka?

Q2) Answer any five of the following questions in short. **[5×4=20]**

a) Write the types of revenue?

b) State the collector as the district magistrate?

c) Write the changing role of the collector?

d) State the features of police Administration?

e) Write law and order agencies?

f) Write Talathi's revenue administration work?

Q3) Write notes on any three of the following. **[3×6=18]**

a) Write the powers of the Sub-Divisional Officer.

b) State the functions of the district administration in the revenue department.

c) Explain the importance of district administration.

d) Write the functions of the District Collector.

e) Explain the role of the Circle Inspector.

Q4) Attempt any two of the following questions. **[2×10=20]**

a) Discuss the history of district administration.

b) Explain the principles of law and order.

c) Explain the functions and role of the Tehsilder.

ⓘⓘⓘⓘ

Total No. of Questions : 4]

PD11224

[6464]-244

S.Y.B.A. (SODL)

PUBLIC ADMINISTRATION

CC-J-I : District Administration - I

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] [एकूण गुण : 70

सूचना :– 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडा. **[6×1=6]**

i) जिल्ह्याची जनगणना .... वर्षांने होते.

अ) दहा ब) पंधरा

क) वीस ड) पाच

ii) महाराष्ट्र जमीन महसूल अधिनियम ....

अ) 1970 ब) 2010

क) 1966 ड) 2005

iii) राज्याचा पोलीस प्रमुख म्हणजे ....

अ) पीएसआय ब) आयपीएस

क) महासंचालक ड) जिल्हाधिकारी

iv) कायदा व सुव्यवस्था ही .... संकल्पना आहे.

अ) ग्रामीण ब) शहरी

क) समग्र ड) संकुचित

v) भारतात गृहरक्षक दल .... साली स्थापन झाले.

अ) 1946 ब) 1947

क) 1950 ड) 1951

vi) .... कार्यालयास सज्जा असे म्हणतात.

अ) तलाठी ब) ग्रामपंचायत

क) तहसील ड) नगरपालिका

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. **[3×2=6]**

i) जिल्हा प्रशासनाचे दोन घटक लिहा.

ii) मागील जिल्हा जनगणना कोणत्या साली झाली?

iii) जिल्हा प्रशासनाचा प्रमुख कोण असतो?

iv) तालुक्याचा दंडाधिकारी कोण असतो?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. **[5×4=20]**

अ) महसुलाचे प्रकार लिहा.

ब) जिल्हाधिकारी यांचे जिल्हा दंडाधिकारी म्हणून कामे सांगा.

क) जिल्हाधिकाऱ्याची बदलती भूमिका लिहा.

ड) पोलीस प्रशासनाची वैशिष्ट्ये सांगा.

इ) कायदा व सुव्यवस्थेची साधने लिहा.

फ) तलाठी यांचे महसुल प्रशासनातील कार्ये लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन विषयांवर टिपा लिहा. **[3×6=18]**

अ) उप-विभागीय अधिकारी यांचे अधिकार लिहा.

ब) जिल्हा प्रशासनाची महसुल विभागातील कार्ये सांगा.

क) जिल्हा प्रशासनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

ड) जिल्हाधिकारी यांची कार्ये लिहा.

इ) मंडल निरीक्षक यांची भूमिका सांगा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. **[2×10=20]**

अ) जिल्हा प्रशासनाच्या इतिहासाविषयी चर्चा करा.

ब) कायदा व सुव्यवस्थेची तत्वे स्पष्ट करा.

क) तहसीलदार यांचे कार्ये आणि भूमिका स्पष्ट करा.

ⓘⓘⓘⓘ